Fastighetsförsäkring

Innehållsförteckning

EGENDOMSFÖRSÄKRING
1. Vem försäkringen gäller för
2. När försäkringen gäller
3. Var försäkringen gäller
   3.1 På försäkringsställe
   3.2 På annan plats
   3.3 Under förflyttning utanför försäkringsställe
4. Vad som är försäkrat respektive inte försäkrat
   4.1 Vad som är försäkrat
      4.1.1 Arbetstagares egendom
      4.1.2 Kunders egendom
      4.1.3 Låsändringar
      4.1.4 Lagrad information
      4.1.5 Hyrd försäkringslokal
      4.1.6 Till byggnad hörande anläggningar och system – utanför byggnad och inom fastigheten – för:
      4.1.7 Tomt och markanläggningar
      4.1.8 Konstruktion om högst 12 m^2
      4.1.9 Maskinerier
      4.1.10 Värmekulvert
      4.1.11 Transport
   4.2 Vad som inte är försäkrat
   4.3 Vad försäkringen inte gäller för
5. Vad försäkringen gäller för
   5.1 Brand
      5.1.1 Vad försäkringen gäller för
      5.1.2 Vad försäkringen inte gäller för
      5.1.3 Självrisk
   5.2 Naturskada
      5.2.1 Vad försäkringen gäller för
      5.2.2 Vad försäkringen inte gäller för
      5.2.3 Självrisk
   5.3 Inbrott
      5.3.1 Vad försäkringen gäller för
      5.3.2 Vad försäkringen inte gäller för
      5.3.3 Särskilda ersättningsbegränsningar
      5.3.4 Självrisk
   5.4 Vatten
      5.4.1 Vad försäkringen gäller för
      5.4.2 Vad försäkringen inte gäller för
      5.4.3 Självrisk
   5.5 Allrisk/Annan skadehändelse
      5.5.1 Vad försäkringen gäller för
      5.5.2 Vad försäkringen inte gäller för

Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag | Köpmansgatan 6, AX-22100 Mariehamn | Tel. 27 600 | info@omsen.ax | www.omsen.ax

5.5.3 Självrisk

6. Försäkringsform, försäkringsbelopp och försäkringsvärde
6.1 Försäkringsform och försäkringsbelopp
6.1.1 Fullvärde
6.1.2 Förstarisk
6.2 Försäkringsvärde
6.2.1 Byggnad
6.2.2 Maskinerier
6.2.3 Kunders egendom
6.2.4 Lagrad information
6.2.5 Tomt och markanläggningar
6.3 Investerings- och indexändring av försäkringsbelopp
6.3.1 Byggnad
6.3.2 Index
6.3.3 Uppgifter för förnyat försäkringsavtal

7. Säkerhetsföreskrifter
7.1 Vad som avses med en säkerhetsföreskrift
7.2 Vilka som skall följa säkerhetsföreskrifterna
7.3 Samtliga skadehändelser
7.3.1 Förvaring av programvara och licensbevis
7.3.2 Rutiner för säkerhetskopiering
7.3.3 Förvaring av säkerhetskopia
7.3.4 Snö och is
7.4 Brand
7.4.1 Periodisk besiktning av elektrisk starkströmsanläggning
7.4.2 Brandsläckning och brandlarm
7.4.3 Branddörr och annan sektionering
7.4.4 Brännbart material som förvaras utomhus
7.4.5 Batteriladdning
7.4.6 Tobaksrökning
7.4.7 Motordrivet fordon som tillfälligt repareras i försäkringslokal
7.4.8 Heta arbeten
7.5 Inbrott
7.5.1 Krav på mekaniskt inbrottsskydd
7.5.2 Skyddsklass 1
7.5.3 Nyckelsäkerhet
7.5.4 Inbrottslarm
7.6 Rån och överfall
7.7 Transport
7.7.1 Stöld och skadegörelse av egendom som transporteras i fordon
7.7.2 Övriga aktsamhetskrav
7.8 Skadegörelse
7.9 Vatten
7.10 Påföljd när säkerhetsföreskrift inte följts
7.10.1 Samtliga skadehändelser
7.10.2 Brand
7.10.3 Inbrott
7.10.4 Rån och överfall
7.10.5 Transport
7.10.6 Skadegörelse på lös egendom
7.10.7 Vatten
7.10.8 Övriga säkerhetsföreskrifter

8. Åtgärder vid skada
8.1 Räddningsplikt
8.2 Anmälan om skada m.m.
8.3 Ersättningsanspråk
8.4 Besiktning av skada
9. Skadevärderings- och skadeersättningsregler
9.1 Skadevärderingsregler
9.1.1 Byggnad
Tabell för åldersavdrag (se 9.1.1.7)
Avdrag på egendom
Avdrag på arbetskostnad m.m.
Avdrag på ytmaterial
9.1.2 Maskinerier
9.1.3 Arbetstagares egendom
9.1.4 Kunders egendom
9.1.5 Lagrad information
9.1.6 Tomt och markanläggningar
9.1.7 Värdehandlingar
9.1.8 Mark, grundvatten, vattentäkt, vattendrag, sjö och annat vattenområde
9.2 Skadeersättningsregler
9.2.1 Röjningskostnad
9.2.2 Räddningskostnad
9.2.3 Kostnader som inte ersätts
9.2.4 Underförsäkring
9.2.5 Inteckningsbar egendom
9.2.6 Mervärdesskatt
9.2.7 Skadeersättningsregler i övrigt
9.2.8 Tidpunkt för betalning av ersättning
9.2.9 Ränta
9.3 Maximalt åldersavdrag
AVBROTTSFÖRSÄKRING
1. Vem försäkringen gäller för
2. När försäkringen gäller
3. Var försäkringen gäller
4. Vad som är försäkrat
4.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag
4.2 Extrakostnadsförsäkring
5. Vad försäkringen gäller för
5.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag
6. Vad försäkringen inte gäller för
6.1 Allmänna ersättningsbegränsningar
6.2 Särskilda ersättningsbegränsningar
6.2.1 Allrisk/Annan skadehändelse
6.2.2 Försäkringsställets omedelbara närhet
6.2.3 Avspärrning beordrad av myndighet
7. Försäkringsbelopp
8. Säkerhetsföreskrifter
9. Åtgärder vid skada
9.1 Räddningsplikt
9.2 Anmälan om skada m.m.
9.3 Ersättningsanspråk
10. Skadevärderings- och skadeersättningsregler

10.1 Skadevärderingsregler
10.1.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag
10.1.2 Speciella regler vid uthyrning av byggnad
10.1.3 Extrakostnader
10.2 Skadeersättningsregler
10.2.1 Räddningskostnader
10.2.2 Kostnader för att framställa krav
10.2.3 Ränta
10.2.4 Verklig förlust
10.2.5 Tidpunkt för betalning av ersättning
10.2.6 Underförsäkring
11. Självrisk
ANSVARSFÖRSÄKRING
1. Vem försäkringen gäller för
2. När försäkringen gäller
3. Var försäkringen gäller
4. Vad som är försäkrat
5. Vad försäkringen gäller för
5.1 Omfattning
5.1.1 Person- och sakskada
5.1.2 Ren förmögenhetsskada
5.2 Åtagande
6. Vad försäkringen inte gäller för
6.1 Skada på levererad produkt eller felaktigt utfört arbete
6.2 Garantiåtagande
6.3 Kända fel
6.4 Bristfälliga undersökningar
6.5 Arbetsskada och patientskada
6.6 Vissa personskador
6.7 Flyg- och flygplatsansvar
6.8 Fartyg och ansvar på sjön
6.9 Omhändertagen egendom
6.10 Hyrd egendom m.m.
6.11 Trafikskador
6.12 Förmögenhetsskador
6.13 Vite, böter och straffskadestånd
6.14 Byggherreansvar
6.15 Miljöskador
6.16 Rådgivande verksamhet (konsultuppdrag)
6.17 Skadeståndskrav mellan de försäkrade m.fl. (cross liability)
6.18 Skador som vållas uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet
6.19 Annan ansvarsförsäkring
7. Försäkringsbelopp
8. Säkerhetskrav
8.1 Dokumentation
8.2 Snö och is
8.3 Jordgrävnings- och rivningsarbete
8.4 Påföljd om säkerhetskraven inte följs
9. Åtgärder vid skada
9.1 Räddningsplikt
9.2 Skadeanmälan
9.3 Utredning
9.4 Förlikning
9.5 Polisutredning och rättegång

10. Skadeersättningsregler
10.1 Serieskada
10.2 Solidariskt ansvar
10.3 Miljöskada
10.4 Räddningskostnad
10.5 Räntebestämmelser
11. Självrisk
11.1 Självrisk
11.2 Förhöjd självrisk
RÄTTSSKYDDSFÖRSÄKRING
1. Vem försäkringen gäller för
2. När försäkringen gäller
2.1 Huvudregel
2.2 Om försäkringen är gällande vid tvistens uppkomst men inte funnits i två år
2.3 Om försäkringen inte finns därför att försäkringsbehovet upphört
2.4 Om försäkringen blivit uppsagd av försäkringsgivaren
3. Var försäkringen gäller
4. Vad som är försäkrat
5. Vad försäkringen gäller för
6. Vad försäkringen inte gäller för
7. Försäkringsbelopp
8. Förutsättningar
9. Skadeersättningsregler
9.1 Kostnader som ersätts
9.2 Kostnader som inte ersätts
9.3 Utbetalning a conto
10. Självrisk
DEFINITIONER
OM VI INTE SKULLE KOMMA ÖVERENS

Viktig information

Vår Fastighetsförsäkring

Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolags Fastighetsförsäkring är en paketförsäkring som ger ett väl anpassat försäkringsskydd för de flesta fastighetsägare och fastighetsförvaltare.

Grundskyddet enligt detta allmänna villkor kan sedan kompletteras med olika tilläggsförsäkringar. Mer information om dessa finns i broschyren och på vår hemsida www.omsen.ax.

Försäkringens omfattning framgår av försäkringsbrevet.

I slutet av villkoret finns ett avsnitt med ”Definitioner” där alla kursiverade ord förklaras. Grundskyddet består av följande delar:

- Egendom
- Avbrottshyresförlust och extrakostnader
- Ansvar/fastighetsägare
- Rättsskydd/fastighetsägare

Förnyelse

Inför varje ny försäkringsperiod måste du lämna uppgifter om försäkringsobjekten till oss. Se punkt 6.3.3 i Egendomsförsäkring.

Åtgärder vid skada

Du måste anmäla en skada så snart som möjligt. Dina ersättningsanspråk ska du sända till oss snarast och senast inom 12 månader. I annat fall går du miste om ersättningen.

Begränsningar

Försäkringen skyddar din verksamhet mot de vanligaste skadehändelserna, men det finns naturligtvis också begränsningar i försäkringsskyddet. Det är särskilt viktigt att du bekantar dig med dessa begränsningar, som anges under rubriken "Vad försäkringen inte gäller för" i respektive del av villkoren.

Säkerhetsföreskrifter

I försäkringsvillkoren finns flera säkerhetsföreskrifter som du, dina anställda och företag som du anlitar måste följa. Syftet med dessa föreskrifter är att förhindra att företaget drabbas av skador. Om föreskrifterna inte följs kan ersättningen vid skada minskas eller helt utebli. Säkerhetsföreskrifterna är samlade under egen rubrik i respektive avsnitt, såsom i Egendomsförsäkring punkt 7, där du bland annat hittar regler om säkerhetskopiering av datainformation i 7.3, heta arbeten i 7.4.8 och krav på inbrottsskydd i 7.5.

Självrisker

Vid varje skadetillfälle dras från skadebeloppet en självrisk. Vald självrisk framgår av försäkringsbrevet. Genom att höja självrisken kan du få en lägre premie. För vissa skadehändelser gäller en särskild självrisk, vilken i så fall framgår av försäkringsbrevet eller villkoren. De viktigaste särskilda självriskerna framgår av tabellen nedan.

Tabell för självrisk

Skadetyp	Självrisk
EGENDOM	
5.2 Naturskada	
5.2.3	
– Översvämning	4 x vald självrisk
– Genombrott av dammbyggnad, markrörelser och lavin	4 x vald självrisk
5.4 Vatten	
5.4.3.2	
– Vissa skador på byggnad	4 x vald självrisk
ANSVAR	
11.1 – Vid sakskada genom sprutmålning, sprängningsarbete, takarbete, *heta arbeten* eller vid skada på ledningar och rör i marken genom markarbete	10% av skadebeloppet, dock lägst 2 000 € och högst 20 000 €

RÄTTSSKYDD	Självrisken är 15% av ersättningsbara kostnader, dock minst det självriskbelopp som antecknats i försäkringsbrevet.

EGENDOMSFÖRSÄKRING

1. Vem försäkringen gäller för

De försäkrade är:

- försäkringstagaren
- annan än försäkringstagaren om denne är namngiven i försäkringsbrevet
- annan ägare av försäkrad egendom enligt 4.1 om försäkringstagaren är ersättningsskyldig för, eller i skriftligt avtal med ägaren åtagit sig att försäkra egendomen
- försäkringstagarens arbetstagare och kunder för försäkrad egendom enligt 4.1.1–4.1.2.

2. När försäkringen gäller

Försäkringen gäller för skada som inträffar under försäkringstiden om försäkringsgivarens ansvar föreligger enligt försäkringsvillkor AXAA:1 Allmänna avtalsbestämmelser.

3. Var försäkringen gäller

Försäkringen gäller för skada som inträffar inom Europa.

3.1 På försäkringsställe

Försäkringen gäller inom *försäkringsställe* som anges i försäkringsbrevet.

3.2 På annan plats

Försäkringen gäller vid varje skada på annan plats upp till sammanlagt 175 000 € för *maskinerier* om inte annat anges i försäkringsbrevet. Värdet av sådan egendom ska ingå i försäkringsbeloppet för respektive egendom.

För egendom som förvaras på annan plats gäller försäkringen under en sammanhängande tid om högst 12 månader. Försäkringen gäller inte för egendom som:

- försäkringstagaren yrkesmässigt hyr ut eller leasar ut
- är *stöldbegärlig egendom* till den del skadebeloppet vid inbrottsskada överstiger 5 000 €.

3.3 Under förflyttning utanför försäkringsställe

För egendom som är under förflyttning gäller:

- 5.3.1.8 (Rån och överfall)
- 4.1.11 (Transport).

4. Vad som är försäkrat respektive inte försäkrat

Försäkringen gäller för det lagliga intresse som består i att värdet av försäkrad egendom inte minskar eller går förlorat.

Bestämmelserna gäller såvida inte annat anges i försäkringsbrevet.

4.1 Vad som är försäkrat

- Egendom som ägs av försäkringstagaren eller av annan än försäkringstagaren som är namngiven i försäkringsbrevet, om egendomen anges i försäkringsbrevet med *objekttyp* och i förekommande fall

försäkringsbelopp.

- Egendom som ägs av annan än försäkrings tagaren – utom egendom som tillhör arbetstagare eller kunder – som är *byggnad* och *maskinerier* och som försäkringstagaren:
  - är ersättningsskyldig för, eller
  - i skriftligt avtal med ägaren åtagit sig att försäkra.

Värdet av sådan egendom ska ingå i försäkringsbeloppet för respektive egendom.

Försäkringen omfattar vid varje skada även nedanstående egendom.

4.1.1 Arbetstagares egendom

Ersättning betalas upp till 1 000 € för varje arbetstagare.

4.1.2 Kunders egendom

Ersättning betalas upp till 10 000 € totalt för samtliga kunders egendom.

4.1.3 Låsändringar

- Ersättning betalas vid inbrott enligt 5.3.1.7 upp till:
  - 10 000 € om nyckel förvaras i värdevalv, värdeskåp, deponeringsskåp, servicebox, kassaskåp eller säkerhetsskåp enligt *finsk standard*
  - 5 000 € om nyckel förvaras på annat sätt vid *rån* och *överfall* enligt 5.3.1.7 upp till 10 000 €.

4.1.4 Lagrad information

Ersättning betalas upp till 10 000 € för *lagrad information*.

4.1.5 Hyrd försäkringslokal

Ersättning betalas upp till 10 000 € enligt 5.3.1.1 och 5.3.3.1.

4.1.6 Till byggnad hörande anläggningar och system – utanför byggnad och inom fastigheten – för:

- vatten, värme och avlopp
- ventilation, luftkonditionering, gas och el
- data-, tele- och TV-kommunikation

inklusive regler- och styrsystem, utan särskild beloppsbegränsning.

4.1.7 Tomt och markanläggningar

Ersättning betalas upp till 10 000 € för *tomt och markanläggningar*.

4.1.8 Konstruktion om högst 12 m^2

På *försäkringsställe* befintliga fasta sedvanliga konstruktioner samt skyddstak för bilar, soptunnor och liknande på högst 12 m^2 ingår utan särskild beloppsbegränsning.

4.1.9 Maskinerier

Ersättning betalas upp till 10 000 € gånger antalet i försäkringsbrevet angivna *byggnad*er.

4.1.10 Värmekulvert

Värmekulvert på tomten som försörjer försäkrad *byggnad* ingår utan särskilt omnämnande i försäkringen.

Ersättning betalas upp till 10 000 € gånger antalet i försäkringsbrevet angivna *byggnader,* för i försäkringsbrevet angivna skadehändelser.

4.1.10.1 Vad försäkringen gäller för

Ersättning betalas för plötslig och oförutsedd fysisk skada.

Vid ersättningsbar skada på *värmekulvert* betalas även ersättning för kostnad för lokalisering och friläggning för att möjliggöra reparation samt kostnad för återställande efter sådan reparation.

4.1.10.2 Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

Ersättning betalas inte för skada:

- som beror på bristande funktion på grund av feldimensionering, otillfredsställande inreglering eller liknande
- som består i förlust av värmeenergi eller värmebärare, som är av sådan art att den inte påverkar egendomens användbarhet eller som kan avhjälpas genom normal service eller justering
- på *värmekulvert* som inte är provad och *godkänd* i vedertagen ordning
- genom ras eller skred som orsakas av markarbeten
- som orsakas av sättning i mark eller grund
- genom sprängningsarbete.

4.1.10.3 Skadevärderings- och ersättningsregler

Observera även skadeersättningsreglerna i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1.

Skada på *värmekulvert* som återställs värderas till reparationskostnaden inklusive kostnad för lokalisering och friläggning av skadestället samt återställande efter reparationen. Från reparationskostnaden görs avdrag med 5% per år, dock sammanlagt högst 80%. Inget åldersavdrag görs de första tio åren räknat från tidpunkten då *värmekulverten* första gången togs i bruk.

Ersättning betalas inte för merkostnader som beror på forceringsåtgärder, t.ex. reparation på övertid, inköp till överpris för snabbare leverans eller transport på annat sätt än med sedvanligt transportmedel.

4.1.11 Transport

Ersättning betalas för skada på försäkrad egendom som är under *transport* till eller från *försäkringsställe* med försäkringstagarens egna, leasade, hyrda, lånade eller arbetstagares *fordon*. Försäkringen ersätter skada i enlighet med det skydd som gäller för egendomen i fråga enligt försäkringsbrevet.

Observera även säkerhetsföreskrifterna i 7.7 (Transport).

4.1.11.1 Ersättning betalas inte för skada:

- vid yrkesmässig transportverksamhet
- på egendom som normalt finns i *fordonet*, t.ex. utrustning och verktyg i servicebil
- genom temperaturpåverkan

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

4.1.11.2 Särskild ersättningsbegränsning

Ersättning betalas upp till det belopp som anges för egendomen i fråga i försäkringsbrevet eller försäkringsvillkoren. Ersättning för skada under transport utgår dock aldrig med mer än 175 000 € per skada eller händelse.

4.2 Vad som inte är försäkrat

Följande egendom omfattas endast om det anges i försäkringsbrevet:

- Motorfordon, traktorer, motorredskap, terrängmotorfordon, släp- och efterfordon samt fast monterad utrustning på eller i dessa fordon. Undantaget avser inte motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående
- luftfartyg, skepp, båtar och pontoner samt fast monterad utrustning på eller i dessa
- spårbundna fordon och fast monterad utrustning på eller i dessa fordon
- sådana delar av maskinfundament, byggnadsgrund eller grundmur, som ligger lägre än såväl lägsta källargolv som angränsande jord- och vattenyta
- produktiv skog och skogsmark.

4.3 Vad försäkringen inte gäller för

Försäkringen ersätter inte:

- skada på egendom orsakad av tillverknings- eller materialfel eller felaktig användning
- skada som orsakats *byggnad* eller byggnadsdel till följd av planerings-, grundläggnings-, byggnads- eller konstruktionsfel
- skada på egendom som endast består i nedsmutsning, missfärgning, dålig lukt eller av att egendomen fått ytliga skador såsom skråmor eller bucklor utan väsentlig inverkan på dess användning
- skada som ersätts på basis av speciallag, garanti eller annan förbindelse eller med allmänna medel ur annan försäkring
- vätska eller gas som läckt till spillo och inte heller ökad energiförbrukning.

5. Vad försäkringen gäller för

För ett försäkrat objekt kan väljas ett eller flera av nedanstående skydd, 5.1-5.5. Valt skydd framgår av försäkringsbrevet.

Med skada under detta avsnitt avses även förlust av egendomen.

5.1 Brand

Observera även säkerhetsföreskrifterna i 7.4 (Brand).

5.1.1 Vad försäkringen gäller för

Ersättning betalas för fysisk skada genom:

- brand, varmed avses eld som kommer lös
- elfenomen på *elektrisk utrustning* med spänning om högst 400 V och *datainformation* – som är plötsligt och oförutsett, t.ex. kortslutning, överslag, ljusbåge eller överspänning, och som inträffar inom *försäkringsställe*
- explosion
- luftfartyg som störtar eller föremål som faller ned från luftfartyg
- frätande gas som strömmar ut plötsligt och oförutsett när utströmningen orsakas av en identifierbar händelse
- sotutströmning som är plötslig och oförutsedd samt uppstår i samband med eldning från eldstad.

5.1.2 Vad försäkringen inte gäller för

Ersättning betalas inte för skada som orsakas av:

- elfenomen på annan egendom än *elektrisk utrustning* och *datainformation*
- byggnads- och anläggningsarbeten
- sprängningsarbete.

5.1.3 Självrisk

Grundsjälvrisk

Vid varje skada avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning den grundsjälvrisk som anges i försäkringsbrevet.

Vid flera skador som inträffar samtidigt tillämpas en självrisk för varje *försäkringsställe*.

Grundsjälvrisk avdras efter det att skada värderats och eventuella avdrag beaktats enligt 9 (Skadevärderings- och skadeersättningsregler).

5.2 Naturskada

5.2.1 Vad försäkringen gäller för

Ersättning betalas för fysisk skada genom:

- storm – vind med en hastighet av minst 21 meter per sekund – på:
  - *hus* och på detta fast monterad egendom
  - egendom i *hus*

Med skada genom storm avses skada som orsakas av att egendomen:

- i samband med storm utsätts för vindtryck (även undertryck) och därvid rycks loss eller bryts sönder
- träffas av föremål som stormen blåst omkull, ryckt loss eller brutit sönder
- i direkt samband med och som en oundviklig följd av ersättningsbar skada enligt ovan utsätts för nederbörd eller kyla
- hagel på:
  - *hus* och på detta fast monterad egendom
  - egendom i *hus*
- blixtnedslag. Vid skada enbart på *elektrisk utrustning* betalas ersättning endast om den försäkrade kan precisera skadetillfället och styrka att skadan orsakats av blixtnedslag
- genombrott av dammbyggnad avsedd för vattenverk och branddamm
- markrörelser – varmed avses jordmassor, klippblock eller stenar plötsligt och oförutsett kommer i rörelse och avsevärt ändrar läge – samt jordskalv med minst styrka 4 enligt Richterskalan
- lavin
- översvämning, varmed avses att vatten genom skyfall (minst 1 mm per minut eller 50 mm per dygn), snösmältning, stigande hav (minst 120 cm över medelvattenstånd), sjö eller vattendrag från markytan strömmar eller tränger in i hus eller i samband med någon av dessa skadehändelser tränger in i hus ur avloppsledningsöppning eller därtill anslutna anordningar, t.ex. handfat, toalettstol eller golvbrunn.

5.2.2 Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

Ersättning betalas inte för:

- storm- eller hagelskada på
  - revetering, puts eller skorstensbeklädnad såvida inte skadan orsakas av föremål som stormen blåst omkull, ryckt loss eller brutit sönder
  - växthus, plasthall och tält samt i dessa befintlig egendom
  - *hus*, på detta fast monterad egendom och egendom förvarad i *hus* till den del skadans uppkomst eller omfattning beror på felaktigt byggnadsarbete, felaktig byggnadskonstruktion, ingrepp i bärande byggnadskonstruktion
  - mur, staket, vindskydd och plank
- skada genom översvämning på båthus, sjöbod, växthus, plasthall och tält samt i dessa befintlig egendom.

Ersättning betalas inte för skada som orsakas av:

- enbart sättning i mark eller grund
- gruvdrift
- byggnads- och anläggningsarbeten
- sprängningsarbete
- ytliga sprickbildningar i *byggnad* som inte påverkar *byggnadens* funktionsduglighet
- markrörelser och erosion till följd av stigande hav, sjö eller vattendrag, såvida inte skadan uppkommer på grund av extremt väder
- genombrott av dammbyggnad avsedd för magasinering av vatten för kraftverk. Detta gäller även om genombrottet orsakats av jordskalv.

5.2.3 Självrisk

5.2.3.1 Grundsjälvrisk

Vid varje skada – utom skada enligt 5.2.3.2 – avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning den grundsjälvrisk som anges i försäkringsbrevet.

Vid flera skador som inträffar samtidigt tillämpas en självrisk för varje *försäkringsställe.*

Grundsjälvrisk avdras efter det att skada värderats och eventuella avdrag beaktats enligt 9 (Skadevärderings- och skadeersättningsregler).

5.2.3.2 Förhöjd självrisk

Vid varje skada som orsakas av:

- översvämning
- genombrott av dammbyggnad, markrörelser och lavin

avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning fyra gånger den självrisk som anges i försäkringsbrevet.

Vid flera skador som inträffar samtidigt tillämpas en självrisk för varje *försäkringsställe.*

5.3 Inbrott

Observera även säkerhetsföreskrifterna i 7.5 (Inbrott).

5.3.1 Vad försäkringen gäller för

5.3.1.1 Skadegörelse

Ersättning betalas för skada genom att någon olovligen begår skadegörelse på:

- *byggnad* och sådan egendom som hör till *byggnad*

- lös egendom som den försäkrade håller under uppsikt
- *maskinerier* som är
    - fast monterade luftkonditioneringsaggregat, värmepump, *skylt*, markis, belysningsarmatur och antenn i anslutning till hyrd *försäkringslokal*
    - container som förvaras utomhus
- hyrd *försäkringslokal* om försäkringstagaren enligt hyreskontrakt är skyldig att svara för skadan.

5.3.1.2 Stöld

Ersättning betalas för skada genom att någon olovligen tillgriper:

- byggnadsdel
- *maskinerier* som är
    - fast monterade luftkonditioneringsaggregat, värmepump, *skylt*, markis, belysningsarmatur och antenn i anslutning till hyrd *försäkringslokal*
    - container som förvaras utomhus.

5.3.1.3 Stöld och skadegörelse i *försäkringslokal* genom inbrott

Ersättning betalas för skada genom stöld och skadegörelse som begås av någon som olovligen:

- med våld bryter sig in i eller med dyrk tar sig in i *försäkringslokal*
- med våld bryter sig ut ur *försäkringslokal*. Detta gäller om stölden och skadegörelsen begås av någon som olovligen dröjt sig kvar i *försäkringslokal*
- tar sig in i *försäkringslokal* med för låset avsedd nyckel som stulits vid inbrott i
    - lokal på annan plats som uppfyller samma krav på inbrottsskydd som gäller för det *försäkringsställe* där stölden eller skadegörelsen sker, eller
    - bostad på annan plats än *försäkringsställe*, eller
    - bostad på *försäkringsställe* då den som haft hand om nyckeln vistas där.

5.3.1.4 Stöld utifrån genom fönster

Ersättning betalas för skada genom stöld och skadegörelse som begås av någon som utifrån stjäl egendom genom krossat eller uppbrutet fönster utan att ta sig in i *försäkringslokal*.

5.3.1.5 Öppen stöld

Försäkringen gäller för stöld av försäkrad egendom under förutsättning att stölden upptäcks av försäkringstagaren, eller dennes anställda under pågående handling.

5.3.1.6 Stöld och skadegörelse i särskilt inbrottsskyddat förvaringsutrymme

Ersättning betalas för skada genom stöld och skadegörelse ur:

- värdevalv, värdeskåp, deponeringsskåp, servicebox, kontantautomat, kassaskåp, säkerhetsskåp eller stöldskyddsskåp enligt *finsk standard*
- dokumentskåp

om någon tagit sig in i eller dröjt sig kvar i *försäkringslokal* på ett sådant sätt som beskrivs i 5.3.1.3 och förvaringsutrymmet eller värdeförvaringsenheten:

- forceras genom uppbrytning, sprängning eller annat våld
- bortförs
- öppnas med nyckel som stulits genom inbrott i

- *lokal* på annan plats som uppfyller samma krav på inbrottsskydd som gäller för det *försäkringsställe* där stölden eller skadegörelsen sker, eller
- bostad på annan plats än *försäkringsställe*, eller
- bostad på *försäkringsställe* då den som haft hand om nyckeln vistas där.

5.3.1.7 Låsändringar

Om nyckel som förvaras hos försäkringstagaren, dennes arbetstagare eller ombud stjäls genom inbrott i:

- *försäkringslokal* som uppfyller kravet på inbrottsskydd enligt 7.5.1.1, eller
- annan lokal än *försäkringslokal* som uppfyller skyddsklass 1 enligt 7.5.2 eller
- bostad som uppfyller kravet på inbrottsskydd enligt 7.5.1.2

betalas kostnad för låsändringar i dörr, port och fönster i omslutningsyta till försäkringslokal på försäkringsställe (se även 4.1.3 Låsändringar).

5.3.1.8 Rån och överfall

Ersättning betalas för:

- egendomsskada genom *rån* eller *överfall* riktat mot försäkringstagaren eller dennes arbetstagare
- kostnad för låsändringar i dörr, port och fönster i omslutningsyta till *försäkringslokal* på *försäkringsställe*, om nyckel tillgrips genom *rån* riktat mot försäkringstagaren, dennes arbetstagare eller ombud.

5.3.2 Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för) samt säkerhetsföreskrifterna i 7.5 (Inbrott), 7.6 (Rån och överfall) och 7.8 (Skadegörelse).

5.3.2.1 Ersättning betalas inte för skada:

- på växthus och plasthall samt i dessa befintlig egendom
- på *tomt och markanläggningar*
- om den eller de som utsätts för *rån* eller *överfall* medverkat till skadan

5.3.2.3 Låsändringar

Ersättning betalas inte för kostnad för låsändringar till gemensamma utrymmen såsom vind, källare, garage, tvättstuga, trappuppgång, hiss, pannrum och övriga serviceutrymmen i fastigheten.

5.3.3 Särskilda ersättningsbegränsningar

5.3.3.1 Stöld och skadegörelse

Skada på hyrd försäkringslokal

Ersättning betalas vid varje skada upp till 10 000 € vid skadegörelse på hyrd *försäkringslokal*.

Stöldbegärlig egendom

Ersättning betalas för *stöldbegärlig egendom* upp till 5 000 €.

Öppen stöld

Ersättning betalas upp till 5 000 € vid öppen stöld.

5.3.3.2 Rån och överfall

Försäkringsbelopp

Ersättning betalas för rån och överfall upp till 10 000 € om inget annat anges i försäkringsbrevet.

Låsändringar

Ersättning för kostnad för låsändringar betalas upp till 10 000 €.

5.3.4 Självrisk

Grundsjälvrisk

Vid varje skada avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning den grundsjälvrisk som anges i försäkringsbrevet.

Grundsjälvrisk avdras efter det att skada värderats och eventuella avdrag beaktats enligt 9 (Skadevärderings och skadeersättningsregler).

Förhöjd självrisk

Vid varje skada som orsakas av klotter och graffiti avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning fyra gånger den självrisk som anges i försäkringsbrevet.

5.4 Vatten

5.4.1 Vad försäkringen gäller för

5.4.1.1 Oförutsedd utströmning

Ersättning betalas för fysisk skada till följd av oförutsedd utströmning av:

- vatten från ledningssystem för vatten, värme och avlopp med därtill anslutna anordningar.
- olja, vattenånga eller annan vätska från ledningssystem för lokaluppvärmning med därtill anslutna anordningar
- kylmedel eller vätska från kyl- eller frysanläggning vid strömavbrott eller fel på anläggningen.

5.4.1.2 Lokaliserings- och friläggningskostnad

Vid ersättningsbar skada på *byggnad* till följd av oförutsedd utströmning från ledningssystem ersätts även kostnad för lokalisering och friläggning av läckagestället inom *byggnad* för att möjliggöra reparation av det fel som orsakar skadan samt kostnad för återställande efter sådan reparation.

5.4.2 Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

5.4.2.1 Ersättning betalas inte för:

- kostnad för reparation av det fel som orsakar skadan eller för skada på det ledningssystem varifrån utströmningen sker
- skada till följd av planerings-, grundläggnings- eller byggnadsfel, inströmning av fukt från dränerings- eller dagvattensystem, mark- eller kapillärfukt eller kondensvatten
- skada genom utströmning av regn- och smältvatten från takrännor, byggnadens utvändiga stuprör eller regnvattenavlopp
- skada till följd av vatten från våtutrymme
- skada som förorsakats av vätska, fukt eller ånga som läckt genom konstruktionernas fuktisolering eller anslutningsstället mellan rörnätet och byggnadskonstruktionen, såsom mellan golvbrunn och förhöjningsring

- skada genom vatten som vid regn, snösmältning, stigande hav, sjö eller vattendrag tränger upp ur avloppsledning eller därtill anslutna anordningar, t.ex. handfat, toalettstol eller golvbrunn
- förlust av utströmmande vätska eller kylmedel
- skada genom röta, svamp, rost, kondens eller annan långtidspåverkan
- skada genom utströmning från ledningssystem som inte provats och godkänts i vedertagen ordning.

5.4.3 Självrisk

5.4.3.1 Grundsjälvrisk

Vid varje skada avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, lokalisering och friläggning av läckagestället samt röjning och räddning den grundsjälvrisk som anges i försäkringsbrevet.

Grundsjälvrisk avdras efter det att skada värderats och eventuella avdrag beaktats enligt 9 (Skadevärderings- och skadeersättningsregler).

5.4.3.2 Förhöjd självrisk

Fyra gånger den självrisk som anges i försäkringsbrevet avdras vid varje skada på *byggnad* som orsakas av läckage från ledningssystem eller anslutna anordningar:

- i *byggnad* som står oanvänd
- om utströmningen är en följd av frysning.

5.5 Allrisk/Annan skadehändelse

5.5.1 Vad försäkringen gäller för

Ersättning betalas för plötslig och oförutsedd fysisk skada på egendom som orsakas av annan skadehändelse än sådan som anges i:

- 5.1 Brand
- 5.2 Naturskada
- 5.3 Inbrott
- 5.4 Vatten

Ersättning betalas också för plötslig och oförutsedd fysisk skada på *byggnad, maskinerier* och *datainformation* genom:

- mekaniskt haveri som uppkommer i den skadade egendomen
- fel eller försummelse av maskinoperatör eller annan driftsansvarig
- maskinell bearbetning eller framställning av *varor*
- oförutsett *avbrott* i leverans av media, t.ex. el, gas, vatten, värme eller kyla.

5.5.2 Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

5.5.2.1 Ersättning betalas inte för skada genom:

- förmögenhetsbrott, t.ex. tillgreppsbrott, bedrägeri eller förskingring
- att egendom kvarglöms, tappas bort eller förläggs.

5.5.2.2 Ersättning betalas inte för skada som orsakas av:

- vind

- biologisk inverkan, t.ex. svamp, röta och mögel samt *skadedjur*, husbock, myror och andra träskadeinsekter
- eller består i sättning i mark- eller grundkonstruktion oberoende av orsaken till dessa skadehändelser
- trafik med motordrivet fordon för vilket trafikförsäkringslagen gäller resp. motsvarande lagstiftning i andra länder och där trafikskadeersättning betalas eller hade kunnat betalas
- eller består i utrinnande smälta.

5.5.2.3 Undantagna skadetyper

Ersättning betalas inte för:

- skada till den del som skadan består i
  - kontamination, förorening, förändring av form, konsistens, struktur, yta, färg eller lukt
  - förgasning och förångning
  - förslitning, förbrukning, sprickbildning, utmattning, korrosion (t.ex. rost eller frätning), kavitation, beläggning eller avsättning, såvida inte skadan uppkommer på grund av en extraordinär händelse. Med en extraordinär händelse avses en plötslig och oförutsedd händelse som ligger utom ramen för de risker som normalt är förbundna med användningen av den egendom som skadas
- skada som är av sådan art att den inte påverkar egendomens användbarhet eller som kan avhjälpas genom normal service eller justering
- svinn eller annan förlust som endast kan konstateras vid inventering
- skada på byggnads- eller montagearbeten eller skada som orsakas av sådana arbeten. Undantaget tillämpas inte om skadan uppkommer i samband med att försäkringstagaren med egen personal på *försäkringsställe* utför löpande underhållsarbete eller demontage- och montagearbeten på försäkrad egendom
- skada vars uppkomst eller omfattning påverkas av ingrepp i bärande konstruktion eller försummat underhåll
- förlust av vätska.

5.5.2.4 Undantagen egendom

Utöver vad som framgår av 4.2 (Vad som inte är försäkrat) omfattar försäkringen inte följande egendom:

- förbrukningsmaterial om skadan har samband med materialets användning och förbrukning. Med förbrukningsmaterial avses t.ex. drivmedel, smörjmedel, linor, packningar, remmar och transportband
- utbytbara verktyg t.ex. formar, knivar, krossverktyg, press- och stansverktyg samt slagor
- lös egendom som förvaras utomhus eller i *byggnad* utan hela och täta golv, väggar och tak om egendomen inte är avsedd för utomhusbruk
- fundament, murverk, inmurning och infodring
- induktionsspole för omrörning eller uppvärmning av smälta och därtill hörande kabelutrustning
- levande djur
- kranar och pålningsmaskiner om inget annat anges i försäkringsbrevet
- växthus, plasthall och tält samt i dessa befintlig egendom
- *tomt och markanläggningar*

5.5.3 Självrisk

Grundsjälvrisk

Vid varje skada avgår från de sammanlagda kostnaderna för skada, röjning och räddning den grundsjälvrisk som anges i försäkringsbrevet.

Grundsjälvrisk avdras efter det att skada värderats och eventuella avdrag beaktats enligt 9 (Skadevärderings- och skadeersättningsregler).

6. Försäkringsform, försäkringsbelopp och försäkringsvärde

6.1 Försäkringsform och försäkringsbelopp

6.1.1 Fullvärde

Fullvärdesförsäkring tillämpas för *byggnad* om detta anges i försäkringsbrevet. Försäkringen är beloppslös. Till grund för fullvärdet ligger ett kalkylbelopp för *byggnad*, vilket fastställs enligt av försäkringsgivaren tillämpad värderingsmetod.

6.1.2 Förstarisk

Vid försäkring med belopp gäller förstarisk, vilket innebär att en skada värderas enligt skadevärderingsreglerna vid fullvärde, dock så att ersättningen maximalt utgörs av det valda försäkringsbeloppet.

Försäkringstagaren ansvarar för val av försäkringsbelopp.

6.2 Försäkringsvärde

6.2.1 Byggnad

6.2.1.1 Återanskaffningsvärde

Försäkringsvärdet är egendomens *återanskaffningsvärde*.

6.2.1.2 Merkostnad avseende *byggnads*/byggnadsdels kulturella särart

Vid återställande av *byggnad*/byggnadsdel lämnas inte ersättning för den merkostnad som föranleds av att skadad *byggnad/*byggnadsdel på grund av sin kulturella särart inte kan återställas på ett rationellt sätt beträffande metoder och material.

6.2.2 Maskinerier

Försäkringsvärdet är egendomens *återanskaffningsvärde*.

Försäkringsvärdet för aktuella modeller, press- och stansverktyg, formar och mönster är kostnaden för att återställa egendomen. För sådana *inaktuella föremål* är försäkringsvärdet 25% av kostnaden för att återställa dessa.

6.2.3 Kunders egendom

Försäkringsvärdet är kostnaden för att återställa egendomen enligt de regler som gäller för respektive *objekttyp* om egendomen hade tillhört försäkringstagaren.

6.2.4 Lagrad information

Försäkringsvärdet är kostnaden för att återställa informationen.

6.2.5 Tomt och markanläggningar

Försäkringsvärdet är kostnaden för att återställa *tomt och markanläggningar*. Vid nyplantering av buskar och träd betalas ersättning endast för kostnad för plantor som normalt saluförs i handelsträdgårdar eller plantskolor i Finland.

6.3 Investerings- och indexändring av försäkringsbelopp

Har *byggnad*ens värde under försäkringsåret ökat genom investering eller indexändring höjs kalkyl- eller försäkringsbeloppen från försäkringsårets början enligt nedan.

Vid skada på *byggnad* indexeras kalkyl- och försäkringsbeloppet fram till tidpunkten för egendomens återställande.

6.3.1 Byggnad

6.3.1.1 Fullvärdesförsäkrad byggnad

Värdeökning genom investering ingår upp till 20% av premiegrundande kalkylvärde vid senaste förfallodag inom varje *försäkringsställe*.

6.3.1.2 Förstariskförsäkrad byggnad

Värdeökning genom indexändring ingår upp till 10% av senast uppgivet försäkringsbelopp för varje förstariskförsäkrad *byggnad* inom varje *försäkringsställe*.

6.3.2 Index

Indexändring av försäkringsbeloppet för *byggnad* sker automatiskt vid årsförfallodagen och beräknas enligt byggnadskostnadsindex.

6.3.3 Uppgifter för förnyat försäkringsavtal

För beräkning av premien för nytt försäkringsår skall försäkringstagaren lämna uppgift om:

- *återanskaffningsvärdet* för beloppsförsäkrad *byggnad*
- ny-, till- eller ombyggnad eller därmed annan jämförbar förbättring av fullvärdesförsäkrad *byggnad*.

7. Säkerhetsföreskrifter

Angivna säkerhetsföreskrifter och myndigheternas bestämmelser skall följas.

7.1 Vad som avses med en säkerhetsföreskrift

Med säkerhetsföreskrift avses en föreskrift om vissa bestämda handlingssätt eller anordningar som är ägnade att förebygga eller begränsa skada eller om vissa bestämda kvalifikationer hos den försäkrade eller dennes anställda eller andra medhjälpare som:

- anges i detta försäkringsavtal (dvs. i försäkringsbrevet och de allmänna och särskilda försäkringsvillkoren)
- meddelas av tillverkare, leverantör av tjänst eller vara eller av besiktningsman
- föreskrivs i lag eller förordning om
    - brandfarliga *varor*
    - explosiva *varor*
    - elektrisk starkströmsanläggning.

7.2 Vilka som skall följa säkerhetsföreskrifterna

Den försäkrade svarar gentemot försäkringsgivaren för att säkerhetsföreskrifterna följs av:

- den försäkrades företagsledning
- övriga anställda hos den försäkrade
- entreprenörer och andra uppdragstagare som anlitas av den försäkrade
- annan som har att tillse att föreskriften följs.

Om underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna och myndigheternas bestämmelser företer orsakssamband med skadans uppkomst eller dess belopp kan ersättningen nedsättas eller avböjas. Se 7.10 (Påföljd när säkerhetsföreskrift inte följts).

7.3 Samtliga skadehändelser

7.3.1 Förvaring av programvara och licensbevis

Originalexemplar av programvara skall förvaras på sådant sätt att inte exemplaret och installerade program kan skadas vid samma tillfälle. Detta medför att exemplaret och installerat program skall förvaras i skilda byggnader.

Om det finns ett licensbevis till programvara, kan som alternativ istället licensbevis och originalexemplar av programvara förvaras åtskilda enligt föregående stycke.

7.3.2 Rutiner för säkerhetskopiering

Säkerhetskopia av modifierad programvara och *datainformation* skall framställas dagligen under arbetsdag.

Säkerhetskopia skall vara korrekt och funktionsduglig.

7.3.3 Förvaring av säkerhetskopia

Säkerhetskopia av modifierad programvara och *datainformation* skall förvaras skild från originalet på sådant sätt att original och kopia inte kan skadas vid samma skadetillfälle. Detta medför att original och säkerhetskopia skall förvaras i skilda *byggnader*.

Säkerhetsföreskrifterna gäller även för ej färdigställda *varor* som är avsedda att ingå i tjänsteuppdrag om varan lagras på datamedia.

7.3.4 Snö och is

Försäkringstagaren skall avlägsna snö och is som samlats på tak och andra byggnadskonstruktioner samt på eller i anslutning till *byggnaden* uppförda anordningar.

7.4 Brand

7.4.1 Periodisk besiktning av elektrisk starkströmsanläggning

På elektrisk starkströmsanläggning skall periodisk besiktning utföras enligt av Landskapsregeringen fastställda lagar och förordningar.

Elektrisk starkströmsanläggning är enligt gällande föreskrifter varje elanläggning för sådan spänning, ström eller frekvens som kan vara farlig för person eller egendom.

7.4.2 Brandsläckning och brandlarm

Brandsläckningsredskap och brandlarm skall finnas i den utsträckning som anges av myndighet eller av försäkringsgivaren.

7.4.3 Branddörr och annan sektionering

Branddörr, brandlucka och annan liknande sektionering skall vara stängd eller vara uppställd med anordning som stänger dörren, brandluckan eller sektioneringen vid rökutveckling.

Genomföringar och andra öppningar i brandsektionering skall vara tätade med typgodkända brandtätningsmetoder.

7.4.4 Brännbart material som förvaras utomhus

På annan tid än under normal arbetstid skall inte emballage, avfall eller annat brännbart material förvaras vid lastkaj, under skärmtak eller på annan plats utomhus närmare än 6 m från *byggnad*.

7.4.5 Batteriladdning

7.4.5.1 Vid laddning av batteri för drivning av fordon och mobila maskiner gäller följande:

Batteri får laddas och underhållas endast av personal som har kunskap om riskerna. Laddning får dock utföras även av annan personal om:

- fordonet eller maskinen har inbyggd laddare eller särskilt anslutningsfordon används för att ansluta batteriet till laddaren samt
- laddaren är utförd så att skadlig överladdning hindras.

Laddare skall vara strömlös när den kopplas till eller från batteriet.

Vid laddning och underhåll av batteri skall åtgärder vidtas för att hindra att statisk elektricitet uppkommer.

Vid underhåll av batteri, som medför risk för elektrolytstänk, skall skyddsglasögon eller ansiktsvisir användas.

När laddning pågår får inget annat underhåll av batteri utföras än automatisk vattenpåfyllning.

Lyftredskap skall vid behov användas för lyft av batteri. Lyftredskap får inte kunna orsaka kortslutning.

7.4.5.2 Laddningsplats

Laddning och underhåll av batteri skall utföras på laddningsplats. Denna skall utgöras av särskilt rum eller särskild för verksamheten avsedd plats.

Laddningsplats skall vara väl ventilerad. Luftväxlingen skall vara så stor att det så långt som möjligt hindras att explosiv blandning av vätgas och luft uppkommer.

På laddningsplats får öppen eld eller andra tändkällor inte förekomma. Förbudsskylt skall finnas uppsatt på väl synlig plats.

På laddningsplats skall anordning som möjliggör ögonspolning finnas lätt tillgänglig. I anslutning till laddningsplats skall finnas tvättmöjlighet.

Utrustning för brandsläckning skall finnas lätt tillgänglig vid laddningsplats. Uppställningsplats för utrustningen skall vara markerad.

Skötselinstruktion för batteri skall finnas på laddningsplatsen eller beständigt anbringad på fordonet eller maskinen.

7.4.6 Tobaksrökning

Tobaksrökning får endast ske på av försäkringstagaren särskild anvisad plats.

7.4.7 Motordrivet fordon som tillfälligt repareras i försäkringslokal

Arbete på motordrivet fordon med svetsning, skärning, lödning, bearbetning med snabbgående verktyg eller annat arbete som medför uppvärmning eller gnistbildning får inte förekomma i *försäkringslokal* som inte är avsedd för sådant ändamål.

7.4.8 Heta arbeten

7.4.8.1 Förpliktigande

Försäkringstagaren och den försäkrade skall vid *heta arbeten* följa denna säkerhetsföreskrift. Om säkerhetsföreskriften inte följs kan ersättningen enligt lagen om försäkringsavtal sänkas eller förvägras.

Även lagar, förordningar samt myndigheters beslut och bestämmelser skall följas.

Försäkringstagaren och den försäkrade skall se till att alla personer som ansvarar för och utför *heta arbeten* känner till innehållet i denna säkerhetsföreskrift. Försäkringstagaren och den försäkrade ansvarar för att

säkerhetsföreskriften bifogas till entreprenadsavtal som omfattar *heta arbeten* samt att entreprenören följer föreskrifterna.

7.4.8.2 Syfte

Säkerhetsföreskriften innehåller krav för avvärjning av skador vid heta arbeten.

7.4.8.3 Övervakningsplan

Företag skall ha en plan för hetarbetsövervakning med anvisningar om tryggt utförande av *heta arbeten* inklusive heta tak- och vattenisoleringsarbeten.

7.4.8.4 Permanent hetarbetsplats

Med permanent hetarbetsplats avses ett område eller en brandteknisk sektion som är reserverad för *heta arbeten* och planerad så att dessa arbeten kan utföras tryggt. En permanent hetarbetsplats skall uppfylla åtminstone följande krav:

- arbetslokalitetens konstruktioner skall antingen vara obrännbara eller, om de är brännbara, vara beklädda med obrännbart material
- redskap för handbrandsläckning skall finnas i den omfattning som myndighetens tillståndsbeslut förutsätter, dock minst två handbrandsläckare av effektklass 43A 183BC av vilka den ena kan ersättas med två handbrandsläckare av effektklass 27A 144BC eller en brandpost
- brännbart material eller avfall som inte har anknytning till arbetet får inte förekomma i arbetslokaliteten
- brännbara vätskor får inte hanteras eller förvaras i arbetslokaliteten, och platsen får inte stå i förbindelse med en lokalitet där brännbara gaser kan förekomma
- de krav som gäller för tillfälliga hetarbetsplatser skall iakttas på en permanent hetarbetsplats om objektet för det heta arbetet väsentligen ökar brandfaran.

7.4.8.5 Tillfällig hetarbetsplats

Med tillfällig hetarbetsplats avses en arbetsplats som inte uppfyller kraven på permanenta hetarbetsplatser och där får *heta arbeten* utföras endast om det inte går att utföra dem på en permanent hetarbetsplats.

Heta arbeten på en tillfällig hetarbetsplats kräver alltid ett skriftligt hetarbetstillstånd som utfärdats av en person namngiven i övervakningsplanen.

Hetarbetstillstånd

I tillstånd som utfärdas för *heta arbeten* och för heta tak- och isoleringsarbeten anges vilka säkerhetsåtgärder som vidtas före, under och efter det *heta arbetet*.

Handbrandsläckning

Den som utfärdar hetarbetstillståndet avgör vilken utrustning för handbrandsläckning som behövs utgående från övervakningsplanen. Om annat inte fastslagits i hetarbetstillståndet skall hetarbetsplatsen ha åtminstone följande utrustning:

- två handbrandsläckare av effektklass 43A 183BC
- den ena av de ovan nämnda släckarna kan ersättas med två handbrandsläckare av effektklass 27A 144BC eller med en snabbrandpost
- hetarbetsplatser på tak skall vara försedda med röjningsutrustning så att en öppning i taket kan göras för släckningen i händelse av en brand; åtminstone sticksåg, yxa och bräckjärn.

Utrustningen för handbrandsläckning skall finnas på hetarbetsplatsen under hela den tid som det *heta arbetet* och efterbevakningen varar.

Hetarbetsbevakning

Den bevakning som hetarbetstillståndet förutsätter skall utföras under hela den tid det *heta arbetet* pågår, inklusive arbetspauser. Efter avslutat hett arbete skall efterbevakning utföras i enlighet med hetarbetstillståndet, dock åtminstone en timme. Under efterbevakningen skall hetarbetsplatsen och dess omgivning stå under ständig uppsikt.

Hetarbetscertifikat

Var och en som utför *heta arbeten* på en tillfällig hetarbetsplats skall ha ett giltigt hetarbetscertifikat utfärdat av Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). Certifikat utfärdade i Finland gäller i hela Norden och i Finland accepteras på motsvarande sätt certifikat som är utfärdade i de andra nordiska länderna.

Var och en som utför *heta arbeten* på tak skall ha ett giltigt certifikat för heta tak- och vattenisoleringsarbeten utfärdat av Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK).

7.4.8.6 Heta arbeten på tak

Vid *heta arbeten* på tak får tätskiktsisolering inte fästas vid plåtbeklädnader eller metallkonstruktioner genom upphettning av appliceringsstället. Öppen låga eller hetluft får inte användas inom ett avstånd på 1,5 m från öppningar i ventilationsanläggningar eller från skärningspunkter mellan horisontella och lodräta konstruktioner.

Asfaltgryta

Asfaltgrytan skall vara så utformad att underliggande konstruktioner inte kan upphettas eller antändas. Grytan skall ha ett gångjärnsförsett lock som sluter så tätt, att regnvatten inte tränger in och en brand kvävs när man stänger locket. Grytan skall ha en flytgasbrännare som är konstruktionsmässigt ansluten till den. Tömningsventilen skall vara så konstruerad att den sluter tätt i alla förhållanden.

Asfaltsgrytor på över 50 liter skall dessutom vara försedda med en termometer som visar innehållets temperatur samt en flamvakt för brännaren och en termostat eller annan anordning som förhindrar överhettning av innehållet. Grytor på under 50 liter som inte har överhettningsskydd skall med tanke på överkokande bitumen eller läckage ställas i en spillåda av metall, stor nog att rymma hela grytans innehåll. Lådan skall vara så utformad att den inte antänder omgivningen när den fylls med hett bitumen.

7.4.8.7 Hetarbetsstandard

Utöver kraven i denna säkerhetsföreskrift skall vid utförandet av *heta arbeten* iakttas standarden SFS 5900, *Heta arbetens* brandsäkerhet vid installations-, service- och reparationsarbeten.

7.4.8.8 Tilläggsinformation

För ytterligare information om brandsäkerhet och arbetarskydd vid *heta arbeten* se Arbetarskyddscentralens föreskrifter.

7.5 Inbrott

7.5.1 Krav på mekaniskt inbrottsskydd

7.5.1.1 På försäkringsställe

Vid förvaring på *försäkringsställe* gäller krav på lägst skyddsklass 1 om inte högre skyddsklass eller andra säkerhetsföreskrifter anges i försäkringsbrevet eller skriftligen meddelats försäkringstagaren.

7.5.1.2 I försäkringstagarens, dennes arbetstagares eller ombuds bostad

Vid förvaring i försäkringstagarens, dennes arbetstagares eller ombuds bostad – som inte anges som *försäkringsställe* i försäkringsbrevet – gäller krav på att ytterdörr är låst och öppningsbara fönster är stängda och inifrån reglade.

7.5.1.3 På annan plats

Vid förvaring på annan plats gäller krav på skyddsklass 1.

7.5.2 Skyddsklass 1

Väggar, golv och tak i förvaringslokal

Konstruktionerna skall till sin hållfasthet och sitt utförande vara sådana att intrång i utrymmet är omöjligt utan åverkan med verktyg.

Konstruktioner eller delar av dem får inte gå att ta loss från utsidan utan åverkan. Inbrottsskyddande vägg av klass 1 fyller de nämnda kraven. Mellanväggskonstruktion skall nå från golv till tak. Ovansidan av nedsänkt tak kan också skyddas med galler.

Fönster och öppningar

Glasrutor i fönster skall vara fastsatta och fönstren tillslutna så att de inte utan åverkan kan tas loss eller öppnas från utsidan.

Dörrar, gångjärn och karmar

Dörrkonstruktion skall vara av följande slag:

- karmen skall vara kilad mot konstruktionerna vid låset och gångjärnen
- karmen skall på gångjärnssidan vara försedd med stift vid gångjärnen
- spelet på låssidan får inte vara större än 5 mm
- vid brukslås på ofalsad dörr skall brytskydd monteras
- dörrglas skall vara fastsatt så att det inte går att ta loss från utsidan utan åverkan.

Låsning

Dörrar i omslutningsytor skall låsas med lås som är godkända av Finansbranschens Centralförbund.

Brukslås kan ersättas med hänglås av klass 3 och säkerhetslås med hänglås av klass 4.

För låsning av dörr skall hänglås jämte beslag vara:

- på utsidan av minst klass 4
- på insidan av minst klass 3.

När ingen vistas i lokalen skall låsen vara i baklås och snabbregel på pardörr låst. Låset är i baklås då dess kolv är i reglat läge.

Dörrlåsning

Följande gäller för enkeldörrar:

- fönsterlös dörr låses med brukslås
- profildörr skall ha säkerhetslås
- dörr med glasruta skall ha säkerhetslås
- glasdörr skall ha säkerhetslås
- på en glasdörr kan avståndet mellan låskolvarna vara över 40 cm.

Följande gäller för pardörrar:

- gånghalva i pardörr låses såsom enkeldörr. Passiv dörrhalva tillsluts med snabbregel som låses med ett hänglås av minst klass 2 eller på annat sätt som hindrar snabbregelns funktion
- pardörrar kan också låsas med brukslås och en stålbom låst med hänglås, eller med reglar och hänglås på insidan.

Vipportar och lyftdörrar låses med regel och hänglås på insidan eller med två hänglås på utsidan.

Vik- och skjutdörrar låses med hänglås.

Skjutbara glasväggar och glasskjutdörrar låses med minst ett säkerhetslås.

Följande gäller för svängdörrar:

- låses såsom pardörrar eller
- bägge dörrbladen låses med säkerhetslås upptill och nedtill eller

det ena dörrbladet låses med säkerhetslås upptill och nedtill och det andra låses vid det förstnämnda på samma sätt som enkeldörr.

7.5.3 Nyckelsäkerhet

Varje företag eller sammanslutning skall ha en person som ansvarar för låsningen och till vars uppgifter hör att upprätthålla nyckelinstruktion och handledning för användarna. Dessutom skall den som är ansvarig:

- upprätthålla nyckelregister
- övervaka överlåtelse, returnering och utlåning av nycklar
- handha ändringar i serieläggning
- beställa tilläggsnycklar.

Nycklar skall användas omsorgsfullt och uppbevaras på en trygg plats. De får inte förses med några märkningar som kan koppla dem till objektet.

Huvudnyckel får överlåtas endast mot kvittering och den får inte lämnas utan uppsyn t.ex. i en bil eller annanstans än på dess stadigvarande inbrottssäkra förvaringsplats.

I nyckelfack som är infällt i yttervägg får bara förvaras separata dörrnycklar till el-, telefon- och andra tekniska utrymmen. Huvudnyckel får aldrig förvaras i ett sådant nyckelfack.

Om en nyckel försvinner eller olovligen kommer i någon utomståendes besittning, gäller det att omedelbart utreda om nyckeln kan missbrukas. Vid omedelbart hotande fara för skada skall åtgärder vidtas för att avvärja ytterligare skador och det egna försäkringsbolaget kontaktas.

Med nyckel avses identifierare som mekaniskt, elektroniskt eller biometriskt styr låset på en dörr eller låsningssystem i en fastighet.

7.5.4 Inbrottslarm

Utöver föreskrivna krav på mekaniskt inbrottsskydd enligt detta villkor kan ibland dessutom föreskrivas krav på inbrottslarm.

En sådan larmanläggning skall alltid godkännas av försäkringsgivaren.

7.6 Rån och överfall

Nyckelsäkerhet

Nycklar skall förvaras i enlighet med de föreskrifter angående nyckelsäkerhet som anges i 7.5.3.

Om en nyckel försvinner eller olovligen kommer i någon utomståendes besittning, gäller det att omedelbart utreda om nyckeln kan missbrukas. Vid omedelbart hotande fara för skada skall åtgärder vidtas för att avvärja ytterligare skador och det egna försäkringsbolaget kontaktas.

Med nyckel avses identifierare som mekaniskt, elektroniskt eller biometriskt styr låset på en dörr eller låsningssystem i en fastighet.

7.7 Transport

7.7.1 Stöld och skadegörelse av egendom som transporteras i fordon

Egendom skall vid kortare uppehåll, t.ex. i samband med måltid, i- och urlastning eller liknande, förvaras i låst *fordon*. Öppningsbara fönster skall vara stängda.

För *maskinerier* som är *datorer*, kameror, kameratillbehör och mobiltelefoner gäller dessutom att egendomen skall förvaras i insynsskyddat utrymme.

7.7.2 Övriga aktsamhetskrav

Före transportens början skall egendomen emballeras, packas, stuvas eller i övrigt iordningställas på ett för transporten lämpligt sätt.

7.8 Skadegörelse

Skadegörelse på lös egendom

Lös egendom skall hållas under uppsikt för att förhindra eller försvåra skadegörelse. Detta gäller dock inte för utomhus förvarade *maskinerier* som är:

- fast monterade luftkonditioneringsaggregat, värmepump, *skylt*, markis, belysningsarmatur och antenn i anslutning till hyrd *försäkringslokal*
- containrar.

7.9 Vatten

Försäkringstagaren skall omsorgsfullt sköta det försäkrade ledningsnätet och skydda det mot frysning. Ledningsnätet och till det anslutna anordningar skall tömmas på vatten när byggnaden under den kalla årstiden lämnas utan tillräcklig uppvärmning eller tillsyn.

Anordning som är vattenansluten skall alltid kopplas med egen avstängningskran och godkänd tryckhållfast slang till vattenledningsnätet. Anordningens avloppsslang skall kopplas fast till avloppsnätet. När maskinen är i användning bör den inte lämnas utan tillsyn. Då anordningen inte är i användning skall avstängningskranen stängas.

Varmvattenberedare och expansionskärl skall placeras i ett utrymme där det finns golvbrunn. Spillvatten skall ledas fram till golvbrunn eller anslutas direkt till avloppsnätet.

7.10 Påföljd när säkerhetsföreskrift inte följts

Om säkerhetsföreskrift inte följts görs ett avdrag enligt nedan från den ersättning som annars hade betalats. Sådant avdrag görs även från ersättning till annan försäkrad än den som inte följt föreskriften.

Avdraget kan ökas om särskilda skäl finns med hänsyn till försummelsens art eller andra omständigheter.

Avdraget kan minskas eller helt tas bort om:

- det kan antas att skada skulle ha inträffat även om föreskriften följts. Ersättning betalas då för den skada som kan antas skulle ha inträffat även om föreskriften följts
- ingen av dem som anges i 7.2 varit försumlig
- särskilda skäl finns med hänsyn till försummelsens art eller andra omständigheter.

7.10.1 Samtliga skadehändelser

7.10.1.1 Programvara och datainformation

Avdrag görs med 100% om säkerhetsföreskrifterna enligt 7.3 inte följts

7.10.1.2 Snö och is

Om underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna i 7.3.4 företer orsakssamband med skadans uppkomst eller dess belopp kan ersättningen nedsättas eller avböjas.

7.10.2 Brand

Avdrag görs med 30%, dock lägst 2 000 € och högst 40 000 €, om säkerhetsföreskrifterna enligt 7.1 och 7.4 inte följts för:

- brandfarliga och explosiva *varor*
- periodisk besiktning av elektrisk starkströmsanläggning
- brandsläckning och brandlarm
- branddörr och annan sektionering
- brännbart material som förvaras utomhus
- batteriladdning
- tobaksrökning
- motordrivet fordon som tillfälligt repareras i *försäkringslokal*
- *heta arbeten*.

7.10.3 Inbrott

7.10.3.1 Mekaniskt inbrottsskydd

Avdrag görs med 100% om inbrottsskydd enligt 7.5.1 saknas eller inte aktiverats genom t.ex. låsning eller på annat sätt.

7.10.3.2 Nyckelsäkerhet

Avdrag görs med 20%, dock lägst 2 000 € och högst 40 000 €, om säkerhetsföreskrifterna enligt 7.5.3 inte följts.

7.10.4 Rån och överfall

Nyckelsäkerhet

Avdrag görs med 20%, dock lägst 2 000 € och högst 40 000 €, om säkerhetsföreskrifterna enligt 7.6 inte följts.

7.10.5 Transport

Avdrag görs med 100% vid stöld av och skadegörelse om säkerhetsföreskrifterna enligt 7.7 inte följts.

7.10.6 Skadegörelse på lös egendom

Avdrag görs med 100% vid skadegörelse på lös egendom som inte hålls under uppsikt enligt 7.8.

7.10.7 Vatten

Om underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna i 7.9 och myndigheternas bestämmelser företer orsaks samband med skadans uppkomst eller dess belopp kan ersättningen nedsättas eller avböjas.

7.10.8 Övriga säkerhetsföreskrifter

Avdrag görs med 20%, dock lägst 2 000 € och högst 40 000 €, om övriga säkerhetsföreskrifter inte följts.

8. Åtgärder vid skada

8.1 Räddningsplikt

Den försäkrade och dennes anställda i ledande ställning inom företaget eller på platsen skall efter förmåga:

- avvärja skada som kan befaras vara omedelbart förestående

- begränsa skada som redan inträffat
- snarast möjligt omhänderta och skydda skadad och oskadad egendom
- bevara den rätt försäkringsgivaren kan ha mot den som är ersättningsskyldig med anledning av skadan.

Påföljd när räddningsplikt inte fullgörs

Om den försäkrade uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet inte fullgör sin räddningsplikt och detta medför skada för försäkringsgivaren, får försäkringsgivaren göra ett skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha lämnats.

Detsamma gäller om den försäkrade åsidosatt sina skyldigheter med vetskap om att det innebar en betydande risk för att skada skulle inträffa.

Om den försäkrade efter det att skada inträffat avstått från sin rätt till ersättning från den som är ersättningsskyldig med anledning av skadan, begränsas försäkringsgivarens ersättningsskyldighet gentemot den försäkrade i motsvarande mån och redan utgiven försäkringsersättning skall återbetalas till försäkringsgivaren.

8.2 Anmälan om skada m.m.

Den försäkrade skall:

- så snart som möjligt efter inträffad skada anmäla skadan. Om den försäkrade dröjer med skadeanmälan och detta medför skada för försäkringsgivaren, har försäkringsgivaren rätt att göra ett skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha betalats. Se även försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1
- vid skadegörelse, stöld, inbrott, *rån* eller *överfall* snarast polisanmäla händelsen och skicka anmälan till försäkringsgivaren
- specificera sitt ersättningskrav och på begäran lämna förteckning över försäkrad egendom – skadad och oskadad – med uppgift om varje föremåls värde före och efter skadan
- bistå försäkringsgivaren vid skadeutredningen och på anmodan styrka ersättningskravet, tillhandahålla verifikationer, bevis och andra handlingar som behövs för att bedöma försäkringsgivarens ansvarighet och ersättningens storlek.

Krav från ansvarsförsäkringsgivare i enlighet med den mellan försäkringsbolagen träffade regressöverenskommelsen regleras av försäkringsgivaren utan att skadeanmälan från den försäkrade krävs.

8.3 Ersättningsanspråk

Ersättningsanspråk skall framställas till försäkringsgivaren snarast efter det att skadan inträffar och senast 12 månader från det att den försäkrade fått kännedom om sin möjlighet att få ersättning. Framställs kravet senare är försäkringsgivaren fritt från ansvar.

8.4 Besiktning av skada

Försäkringsgivaren har rätt att låta besiktiga skada samt att, innan åtgärder vidtas, utfärda anvisningar för reparation och tillvaratagande av skadad egendom.

Den försäkrade är skyldig att följa försäkringsgivarens anvisningar om val av reparatör eller metod för reparation eller sanering.

Underlåter den försäkrade sina skyldigheter enligt föregående stycke är försäkringsgivarens ansvarighet begränsad till den kostnad som skulle ha uppkommit om anvisningarna följts.

9. Skadevärderings- och skadeersättningsregler

Observera även skadeersättningsreglerna i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1.

Dagsvärde

Om egendomens värde vid skadetillfället minskat med mer än halva återanskaffningsvärdet värderas skadan enligt dagsvärdet om inte annat anges.

Med dagsvärde avses egendomens marknadsvärde vid skadetillfället. Kan detta inte fastställas, utgör dagsvärdet nyanskaffningsvärdet med avdrag för värdeminskning genom ålder, slitage, omodernitet, minskad användbarhet eller annan omständighet.

9.1 Skadevärderingsregler

9.1.1 Byggnad

9.1.1.1 Byggnad återställs

Om återställande sker inom två år värderas skadan med utgångspunkt från vad det kostar att utan dröjsmål och med användande av rationella metoder och material återställa *byggnad*.

Med återställande avses reparation eller återuppförande på samma grund av samma eller lika ändamålsenlig *byggnad* för samma ändamål. Härmed avses även att anskaffa annan lika ändamålsenlig *byggnad* för samma ändamål på annan plats inom Finland.

Från återställandekostnaden görs avdrag för värdeminskning genom ålder och bruk på byggnadsdel enligt reglerna i 9.1.1.7 (Tabell för åldersavdrag).

Återställandekostnaden minskas med den värdeökning som kan uppstå till följd av sådan förhöjd ändamålsenlighet som har annan orsak än ändrad belägenhet.

Återställandet måste ske senast inom två år från skadedagen. Sker det senare på grund av hinder som inte beror på den försäkrade, får tiden två år räknas från den dag då hindret upphörde, dock längst tre år från skadedagen.

Kan utan väsentlig olägenhet återställande ske i samband med normalt underhåll värderas skadan till uppskattad andel av underhållskostnaden.

Om återställande sker på annan plats inom Finland tillämpas följande regler:

Skadan värderas till kostnaden för återställande enligt vad som i övrigt anges, dock högst till vad det skulle ha kostat att utan dröjsmål återställa *byggnaden* på den ursprungliga grunden.

Återställandekostnaden enligt föregående stycke reduceras med det belopp varmed *marknadsvärdet* ökar genom att återställande sker på annan plats.

9.1.1.2 Byggnad återställs inte

Återställs inte den skadade *byggnaden* värderas skadan till skillnaden mellan *byggnadens marknadsvärde* omedelbart före och omedelbart efter skadan.

9.1.1.3 Oanvänd byggnad

Byggnad som inte används ersätts med kostnaden för återställandet, dock högst till *marknadsvärdet*.

9.1.1.4 Byggnad med kulturell särart

Försäkringen omfattar inte den merkostnad som föranleds av att skadad *byggnad*/byggnadsdel på grund av sin *kulturella särart* inte kan återställas på ett rationellt sätt beträffande metoder och material.

9.1.1.5 Hinder på grund av lag eller myndighets föreskrift

Om återställande av *byggnad* hindras på grund av lag eller myndighets föreskrift är den försäkrade berättigad till ersättning för restvärdet av kvarvarande delar.

Den försäkrade är skyldig att följa försäkringsgivarens anvisningar och på försäkringsgivarens bekostnad vidta erforderliga åtgärder, såsom att söka dispens eller överklaga beslut. Följs inte anvisningarna är den försäkrade inte berättigad till ersättning för den förlust som uppstår genom att kvarvarande delar av byggnaden inte kan

användas.

9.1.1.6 Merkostnad avseende myndighetskrav

Vid återställande av *byggnad* betalas även ersättning för den merkostnad som orsakas av att skadad *byggnad* enligt myndighets beslut eller gällande byggnadsnormer måste ges en annan konstruktion eller utförande än före skadan avseende tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

9.1.1.7 Tabell för åldersavdrag

Åldersavdrag görs på återställandekostnaden för varje byggnadsdel (installationer, ytbeklädnader, tillbehör etc.) enligt tabellen nedan.

En byggnadsdels ålder räknas från tidpunkten då den första gången togs i bruk eller byttes ut. Åldersavdraget är högst 80% för varje byggnadsdel.

Vid skada på målning, tapetsering samt annan väggbeklädnad eller golvbeläggning räknas målningen etc. i varje rum som en byggnadsdel.

För byggnadsdel vars underhåll varit eftersatt eller som utsatts för onormalt slitage görs särskilt avdrag på återställande- och reparationskostnaden. Detta gäller även för byggnadsdel som inte anges i tabellen för åldersavdrag.

Tabell för åldersavdrag (se 9.1.1.7)

Avdrag på egendom

Vid skada på nedannämnd egendom görs följande åldersavdrag:

Egendom	**Antal år utan åldersavdrag**	**Avdrag per påbörjat år därefter**
A. Centralvärmeanläggningar, luftvärmeanläggningar, värmeväxlare, varmvattenberedare, fasta värmeanläggningar, värme- och vattenpumpar, kompressorer och övriga VVS-anordningar samt oljecisterner av stål utan ytbeläggning	3 år	6%
B. Rörledningar	20 år	6%
C. Elektriska installationer	20 år	6%
D. Vitvaror	3 år	6%
E. Yttertak		
– filt, papp, plast och gummi	10 år	5%
– plåt och tegel	20 år	5%
F. Skorsten		
– stål och plåt	5 år	6%
– annat material	25 år	2%

Avdrag på arbetskostnad m.m.

Vid följdskada förorsakad av ovannämnd egendom (A–F) görs följande åldersavdrag på arbetskostnader, torkning, ökad energiförbrukning, renhållningsavgifter och transporter på basen av egendomens ålder enligt följande:

Egendomens ålder	Avdrag per år
≤ 10 år	–
> 10 år	2%

Avdrag på ytmaterial

Vid ersättningsbar skada på ytmaterial görs följande åldersavdrag:

Ytmaterialets ålder	Avdrag
≤ 10 år	–
> 10 år	10%
> 15 år	15%
> 20 år	20%
> 25 år	25%
> 30 år	30%
> 35 år	35%
> 40 år	40%
> 45 år	45%
> 50 år	50%

9.1.2 Maskinerier

9.1.2.1 Maskinerier som återställs

Skadan värderas till kostnaden för att utan dröjsmål återställa föremålet på ett rationellt sätt vad beträffar metoder och material. Med återställande avses reparation eller anskaffande av föremål av samma eller lika ändamålsenligt slag för samma ändamål.

Om föremålet minskat i värde genom ålder, slitage, omodernitet eller minskad användbarhet på grund av nya produkter och ny teknik med mer än halva *återanskaffningsvärde*t vid skadetillfället värderas skadan till kostnaden för återställandet, dock högst till *marknadsvärde*t.

Återställande skall ske senast inom två år från skadedagen.

Den värdeminskning som föremålet efter reparation möjligen kan anses ha genomgått genom skadan beaktas inte.

Avdrag på grund av ökad avkastningsförmåga

I det fall avkastningsförmågan hos skadat föremål kan ökas genom tilläggsinvestering som bekostas av försäkringstagaren, reduceras skadeersättningen med värdet av den vinstökning som kan beräknas uppkomma. Här avses både nominell kapacitetsökning och produktionskostnadsbesparingar.

I det fall avkastningsförmågan hos skadat föremål ökas på grund av att dess återställande inte kan ske genom inköp av likvärdigt föremål, reduceras skadeersättningen med värdet av den vinst som kan beräknas uppkomma genom den ökade avkastningen.

Utökad avkastningsförmåga skall beaktas under en tid av två år från det att återställandet fullbordades. Enbart vinst som kan beräknas överstiga 100 000 € beaktas.

9.1.2.2 Modeller, press- och stansverktyg, formar och mönster

Skadan värderas till kostnaden som inom två år läggs ned på att återställa föremålen. *Inaktuella föremål* värderas högst till 25% av kostnaden för att återställa samtliga *inaktuella föremål*.

9.1.2.3 Maskinerier som är datorer

Vid skada på *dator* värderas skadan till kostnaden för återställandet, dock högst till skillnaden mellan *datorns* värde omedelbart före och omedelbart efter skadan. *Datorns* värde omedelbart före skadan fastställs enligt en schablonmässig värdering enligt vad som framgår av nedanstående tabell. Vid återställande av *dator* ersätts 100% av installationskostnaden.

Datorns ålder i år från tidpunkt då föremålet togs i bruk som nytillverkat	**Ersättning i procent av inköpspriset**
≤ 1 år	100%
> 1	80%
> 2	60%
> 3	40%
> 4	20%

9.1.2.4 Lindningar till elektrisk utrustning samt värmepump och kompressor

Vid skada på lindningar – och på grund härav uppkomna skador på plåtar – till *elektrisk utrustning* värderas skadan till kostnaden för återställandet. Från den sammanlagda återställandekostnaden (dvs. kostnad för ut- och inmontering, material, arbete och *transport*), görs avdrag för värdeminskning enligt nedanstående tabell.

Föremål	**Antal år utan åldersavdrag**	**Avdrag per påbörjat år därefter**
Lindningar till:		
– Transformator	12 år	3%
– Generator	12 år	4%
– Motor	8 år	5%

Om driftsförhållandena är sådana att värdeminskningen på lindningarna sker i en annan takt än vad som är normalt kan annan bedömning ske.

9.1.2.5 Vissa andra föremål

Vid skada på följande föremål värderas skadan till kostnaden för återställandet, dock högst till *marknadsvärdet:*

- motordrivet fordon och släpfordon samt fast monterad utrustning på eller i dessa fordon
- duk i plasthall och tält.

9.1.2.6 Maskinerier som inte återställs

Återställs inte skadat föremål värderas skadan till skillnaden mellan föremålets *marknadsvärde* omedelbart före och omedelbart efter skadan.

9.1.3 Arbetstagares egendom

Skadan värderas enligt reglerna i försäkringsgivarens hemförsäkringsvillkor.

9.1.4 Kunders egendom

Skadan värderas efter de regler som gäller för respektive *objekttyp* om egendomen hade tillhört försäkringstagaren.

9.1.5 Lagrad information

Skadan värderas till skäliga kostnader för att återställa informationen inom två år från skadedagen.

9.1.6 Tomt och markanläggningar

Skadan värderas enligt 9.1.2 (Maskinerier). Vid nyplantering av buskar och träd betalas ersättning endast för kostnad för plantor som normalt saluförs i handelsträdgårdar eller plantskolor i Finland.

9.1.7 Värdehandlingar

Skadan värderas till de kostnader som inom två år från skadedagen läggs ned för att återställa eller återanskaffa värdehandlingar.

9.1.8 Mark, grundvatten, vattentäkt, vattendrag, sjö och annat vattenområde

Skadan värderas till de kostnader som inom två år läggs ned för att återställa egendomen.

9.2 Skadeersättningsregler

Försäkringsgivaren betalar:

- skada värderad enligt 9.1 och 9.3, dock högst med försäkringsbeloppet vid förstariskförsäkring
- röjningskostnad enligt 9.2.1
- räddningskostnad enligt 9.2.2
- dröjsmålsränta enligt 9.2.9

med avdrag för:

- självrisk
- underförsäkring enligt 9.2.4
- mervärdesskatt enligt 9.2.6
- ränta enligt 9.2.9

- påföljd när säkerhetsföreskrift inte följts enligt 7.10
- påföljd när räddningsplikt inte följts enligt 8.1.

9.2.1 Röjningskostnad

Ersättning betalas för kostnad för nödvändig rivning, röjning, borttransport, destruktion och deponering av försäkrad egendom efter sådan skada som omfattas av försäkringen under förutsättning att kostnaden uppkommer inom ett år från skadetillfället.

För *byggnad* betalas ersättning upp till 20% av skadebeloppet.

Vid förstariskförsäkring begränsas den sammanlagda ersättningen för röjningskostnad och egendomsskada till försäkringsbeloppet.

Om ersättning för skada betalas enligt 4.1.11 (Transport) begränsas den sammanlagda ersättningen för röjningskostnad och egendomsskada till angiven högsta ersättning, såvida inte avtal om högre försäkringsbelopp träffats.

9.2.2 Räddningskostnad

Ersättning betalas för den försäkrades kostnader för räddningsåtgärder enligt 8.1 (Räddningsplikt) om skadan omfattas eller skulle kunna ha omfattats av försäkringen och att kostnaderna med hänsyn till omständigheterna är skäliga.

I samband med sådan egendomsskada som omfattas av försäkringen betalas även ersättning för egendomsskada som uppkommer genom att försäkrad egendom vid skälig räddningsåtgärd skadas, förkommer eller stjäls. Ersättning betalas dock inte om kompensation kan erhållas från annat håll.

Vid förstariskförsäkring begränsas den sammanlagda ersättningen för räddningskostnad och egendomsskada till försäkringsbeloppet.

Om ersättning för skada betalas enligt 4.1.11 (Transport) begränsas den sammanlagda ersättningen för räddningskostnad och egendomsskada till angiven högsta ersättning, såvida inte avtal om högre försäkringsbelopp träffats.

9.2.3 Kostnader som inte ersätts

9.2.3.1 Merkostnader

Ersättning betalas inte för merkostnader som beror på forceringsåtgärder, t.ex. reparation på övertid, inköp till överpris för snabbare leverans eller transport på annat sätt än med sedvanligt transportmedel.

9.2.3.2 Kostnader för att framställa krav

Ersättning betalas inte för den försäkrades kostnader för att framställa krav till försäkringsgivaren och medverka i försäkringsgivarens utredning av skadan. Således ersätts inte t.ex. kostnader avseende nedlagd tid för att anmäla skadan till polisen, att inventera skadans omfattning, att delta i möten med hantverkare och representanter för försäkringsgivaren och att återanskaffa skadad egendom.

Ersättning betalas inte heller för den försäkrades kostnad för utomstående experter såsom ekonomer, jurister eller tekniker.

9.2.4 Underförsäkring

9.2.4.1 Fullvärdesförsäkring

Om uppgifterna i värderingsunderlaget för *byggnad* inte överensstämmer med förhållandena vid skadetillfället och för låg premie betalats föreligger underförsäkring.

Ersättning betalas då endast för så stor del av skadan som svarar mot förhållandet mellan betald premie och den premie som skulle ha betalats.

9.2.4.2 Förstariskförsäkring

Ersättning betalas enligt gällande skadeersättningsregler upp till försäkringsbeloppet utan att underförsäkring åberopas.

Anges i försäkringsbrevet – utöver förstariskbeloppet – även ett försäkringsvärde och detta värde vid skadetillfället är lägre än det verkliga försäkringsvärdet föreligger underförsäkring.

Ersättning betalas då endast med så stor del av skadan som svarar mot förhållandet mellan betald premie och den premie som skulle ha betalats med hänsyn till försäkringsvärdet vid skadetillfället, dock högst med försäkringsbeloppet.

9.2.4.3 Garanti mot underförsäkring

Vid skada på *byggnad* betalas ersättning upp till försäkringsbeloppet utan tillämpning av bestämmelser om underförsäkring.

Vid fullvärdesförsäkring av *byggnad* gäller garantin under förutsättning att uppgifterna i värderingsunderlaget är riktiga.

9.2.4.3 Röjnings- och räddningskostnad vid underförsäkring

Vid underförsäkring betalas röjnings- och räddningskostnader i samma proportion som egendomsskadan.

9.2.5 Inteckningsbar egendom

Om ersättning utbetalas för egendom, i vilken inteckning kan fastställas, eller uppgår ersättning, till mer än en tiondel av hela försäkringsvärdet, utbetalas ersättning till försäkringstagaren då han utrett att egendomen är fri från inteckning för gäld eller att inteckningshavaren givit sitt samtycke till att ersättning utbetalas.

9.2.6 Mervärdesskatt

Vid utbetalning av skadeersättning avräknas mervärdesskatt för den som är redovisningsskyldig för mervärdesskatt.

9.2.7 Skadeersättningsregler i övrigt

Försäkringsgivaren har rätt att i stället för att betala kontant ersättning föreskriva att skadad egendom återställs eller tillhandahålla annan likvärdig egendom.

Försäkringsgivaren är inte skyldigt att ta hand om skadad egendom men har rätt att efter att ha lämnat ersättning för den skadade egendomen helt eller delvis överta äganderätten till denna.

Kommer egendom för vilken ersättning betalats till rätta ska egendomen snarast ställas till försäkringsgivarens förfogande. Den försäkrade får dock behålla egendomen om han utan dröjsmål återbetalar erhållen ersättning.

9.2.8 Tidpunkt för betalning av ersättning

Ersättning ska betalas senast en månad efter det att den försäkrade styrkt sitt krav och i övrigt fullgjort vad som åligger honom.

Den del av ersättningen som den försäkrade har rätt till först när försäkrad egendom återställs eller återanskaffas, ska betalas senast en månad efter det att den försäkrade visat att så skett.

Om myndighets förbud att återuppföra skadad *byggnad* överklagats och försäkringsgivaren på grund av detta väntat med att betala ut ersättning, ska ersättningen betalas senast en månad efter det att försäkringsgivaren fått kännedom om att överklagandet inte medfört ändring.

Om polisutredning eller värdering av skiljemän avvaktas ska ersättning betalas senast en månad efter det att försäkringsgivaren fått utredningen eller värderingen.

9.2.9 Ränta

Om skadeersättning betalas senare än vad som anges i 9.2.8 (Tidpunkt för betalning av ersättning), betalas dröjsmålsränta enligt räntelagen.

För den tid som utbetalning fördröjts genom polisutredning eller skiljemannavärdering betalas ränta enligt Europeiska Centralbankens referensränta.

Om återställande sker efter det att ersättning betalats för den skadade egendomens *marknadsvärde* minskas skadeersättningen med den ränta som belöper sig på marknadsvärdeersättningen under tiden till dess att återställande sker. Ränta beräknas enligt Europeiska Centralbankens referensränta.

Ränta betalas inte om den understiger 50 €.

9.3 Maximalt åldersavdrag

Maximalt åldersavdrag är 80%.

AVBROTTSFÖRSÄKRING

Hyresförlust och extrakostnader

1. Vem försäkringen gäller för

De försäkrade är:

- försäkringstagaren
- annan i försäkringsbrevet angiven försäkrad såsom innehavare av försäkrad rörelse.

2. När försäkringen gäller

Försäkringen gäller för hyresförlust och extrakostnader som uppkommer under *ansvarstiden* till följd av egendomsskada som inträffar under försäkringstiden om försäkringsgivarens ansvar föreligger enligt försäkringsvillkor Allmänna avtalsbestämmelser AXAA:1.

Ansvarstiden anges i försäkringsbrevet.

3. Var försäkringen gäller

Försäkringen gäller för:

- hyresförlust och extrakostnader till följd av egendomsskada som inträffar inom Norden på *försäkringsställe* eller på plats i dess omedelbara närhet
- extrakostnader till följd av egendomsskada som inträffar inom försäkringstagarens kontor för fastighetsförvaltning även om detta är beläget på annan plats än *försäkringsställe*.

4. Vad som är försäkrat

4.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag

Försäkringen gäller för förlust av *avbrottsförsäkringsbidrag* för försäkrad verksamhet. Med *avbrottsförsäkringsbidrag* avses ett års omsättning beräknad från försäkringsperiodens början, minskad med de rörliga kostnaderna (se bokföringslagen och bokföringsförordningen).

4.2 Extrakostnadsförsäkring

Försäkringen gäller för skäliga extrakostnader, som försäkringstagaren får vidkännas för att upprätthålla fastighetsförvaltningens kontorsverksamhet i den omfattning den skulle haft, om skadan inte inträffat.

5. Vad försäkringen gäller för

5.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag

Ersättning betalas för *avbrott* till följd av:

- egendomsskada som är ersättningsbar enligt
  - 5.1 Brand
  - 5.2 Naturskada
  - 5.3 Inbrott
  - 5.4 Vatten
  - 5.5 Allrisk/Annan skadehändelse
- oförutsett avbrott i tillförsel av el, gas, vatten eller värme till den försäkrade verksamheten
- att tillträde till den försäkrade verksamheten hindras genom avspärrning som beordras av Räddningstjänst eller Polismyndighet under förutsättning att avspärrningen uppkommit genom en händelse som inte i förväg är planlagd.

6. Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

6.1 Allmänna ersättningsbegränsningar

Ersättning betalas inte för förlust som:

- beror på förlängd *avbrottstid* på grund av den försäkrades ekonomiska förhållanden, t.ex. bristande försäkringsskydd eller kapitalbrist
- orsakas av att en del av *ansvarstiden* utnyttjas för förbättring, utvidgning eller annan förändring av den skadade egendomen utöver dess återställande till samma skick som före skadan. Detta gäller även sådan förändring som är en följd av myndighets beslut
- utgör förseningsvite såvida inte vitet – även i fråga om storlek – är avtalat enligt allmänna leveransbestämmelser som utfärdats av branschorganisation inom den försäkrades verksamhetsområde.

6.2 Särskilda ersättningsbegränsningar

Beloppsbegränsningar gäller i följande fall.

6.2.1 Allrisk/Annan skadehändelse

Ersättning betalas – om inget annat anges i försäkringsbrevet – upp till 40 000 € vid varje avbrottsskada till följd av Egendomsförsäkring 5.5 (Allrisk/Annan skadehändelse).

6.2.2 Försäkringsställets omedelbara närhet

Ersättning betalas upp till 40 000 € vid varje avbrottsskada som inträffar i *försäkringsställets* omedelbara närhet enligt 3 (Var försäkringen gäller).

6.2.3 Avspärrning beordrad av myndighet

Ersättning betalas upp till 40 000 € vid avbrottsskada till följd av avspärrning som beordras av Räddningstjänst eller Polismyndighet enligt 5 (Vad försäkringen gäller för).

7. Försäkringsbelopp

Beloppslös försäkring

Försäkringen är beloppslös. Ersättningsbegränsningar gäller dock för vissa skadehändelser enligt 6.2 (Särskilda ersättningsbegränsningar).

8. Säkerhetsföreskrifter

Utöver de säkerhetsföreskrifter som särskilt avtalats för avbrottsförsäkringen gäller samma säkerhetsföreskrifter som för den egendomsförsäkring vars skadehändelse åberopas.

Vid samtidig egendoms- och avbrottsskada begränsas påföljden gemensamt till det avdrag i egendoms- eller avbrottsförsäkringen som är högst.

Avdraget kan ökas om särskilda skäl finns med hänsyn till försummelsens art eller andra omständigheter.

Avdraget kan minskas eller helt tas bort om:

- det kan antas att skada skulle ha inträffat även om föreskriften följts. Ersättning betalas då för den skada som kan antas skulle ha inträffat även om föreskriften följts
- ingen av dem som anges i Egendomsförsäkring 7.2 varit försumlig
- särskilda skäl finns med hänsyn till försummelsens art eller andra omständigheter.

9. Åtgärder vid skada

9.1 Räddningsplikt

Den försäkrade och dennes anställda i ledande ställning inom företaget eller på platsen skall efter förmåga:

- avvärja skada som kan befaras vara omedelbart förestående
- begränsa skada som redan inträffat
- utan uppskov vidta lämpliga åtgärder, även av provisorisk art, för att återuppta eller upprätthålla den försäkrade verksamhetens drift
- försöka bereda sådana arbetstagare, som genom skadan blivit arbetslösa, annan produktiv sysselsättning än den ordinarie arbetsuppgiften
- bevara den rätt försäkringsgivaren kan ha mot den som är ersättningsskyldig med anledning av skadan.

Påföljd när räddningsplikt inte fullgörs

Om den försäkrade uppsåtligen eller av grov vårdslöshet inte fullgör sin räddningsplikt och detta medför skada för försäkringsgivaren, får försäkringsgivaren göra skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha betalats.

Detsamma gäller om den försäkrade åsidosatt sina skyldigheter med vetskap om att det innebar en betydande risk för att skada skulle inträffa.

9.2 Anmälan om skada m.m.

Den försäkrade skall:

- så snart som möjligt efter inträffad skada anmäla skadan. Om den försäkrade dröjer med skadeanmälan och detta medför skada för försäkringsgivaren, har försäkringsgivaren rätt att göra ett skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha lämnats. Se även försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1
- vid skadegörelse, stöld, inbrott, *rån* eller *överfall* snarast polisanmäla händelsen och skicka anmälan till försäkringsgivaren
- bistå försäkringsgivaren vid skadeutredningen och på anmodan styrka ersättningskravet, tillhandahålla verifikationer, bevis och andra handlingar som behövs för att bedöma försäkringsgivarens ansvarighet och ersättningens storlek.

9.3 Ersättningsanspråk

Skriftligt ersättningsanspråk ska framställas till försäkringsgivaren senast tre månader efter *ansvarstidens* slut. Framställs kravet senare är försäkringsgivaren fritt från ansvar.

10. Skadevärderings- och skadeersättningsregler

Observera även skadeersättningsreglerna i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1.

10.1 Skadevärderingsregler

10.1.1 Förlust av avbrottsförsäkringsbidrag

Ersättning betalas för förlust värderad till skillnaden mellan det *avbrottsförsäkringsbidrag* som den försäkrade beräknas skulle ha uppnått om skadan ej inträffat och det faktiskt uppnådda *avbrottsförsäkringsbidraget* under *ansvarstiden* minskat med:

- det *avbrottsförsäkringsbidrag* som omfattas av ersättningen för egendomsskadan, t.ex. för eget reparationsarbete
- den avkastning som den försäkrade under *ansvarstiden* erhållit på ersättningsbelopp som betalats för egendomsskadan
- kostnader som kunnat inbesparas
- avskrivningar som har reducerats till följd av skadan
- det *avbrottsförsäkringsbidrag* som uppstått i annan rörelse som den försäkrade eller annan för dennes räkning driver på grund av skadan.

10.1.2 Speciella regler vid uthyrning av byggnad

Skadebeloppet utgörs av den förlust – värderad enligt 10.1.1 – som den försäkrade åsamkas genom nedsättning av hyra för lokal eller lägenhet som hyresgäst enligt lag eller avtal av standardkaraktär har rätt till. För aktiebostad och bostadsrättslägenhet beräknas hyresförlusten på motsvarande sätt med utgångspunkt från den nedsättning av avgiften som kan krävas enligt gällande lag eller stadgar.

Gör hyresgäst bruk av sin rätt enligt lag att med anledning av skadan säga upp hyresavtalet före hyrestidens utgång och kan lokalen sedan den reparerats inte hyras ut för den återstående tiden, ersätts hyresförlust även för denna tid, dock högst för tre månader. För uthyrd lokal skall hyreskontrakt vara tecknat före skadedagen.

För sådan del av *byggnad*en, som försäkringstagaren själv använder eller utan ersättning upplåter till annan, beräknas hyresförlusten som om *byggnaden* varit uthyrd mot skälig hyra.

10.1.3 Extrakostnader

Ersättning betalas för extrakostnader enligt 4.2 (Extrakostnadsförsäkring).

Medför extrakostnaderna nytta även efter *ansvarstidens* slut minskas skadeersättningen med restvärdet.

10.2 Skadeersättningsregler

Försäkringsgivaren betalar:

- skada värderad enligt 10.1 (Skadevärderingsregler)
- räddningskostnader enligt 10.2.1
- ränta enligt 10.2.3

med avdrag för:

- självrisk
- underförsäkring enligt 10.2.6
- påföljd när säkerhetsföreskrift inte följts enligt 8 (Säkerhetsföreskrifter).

10.2.1 Räddningskostnader

Ersättning betalas för skäliga kostnader som den försäkrade haft för att fullgöra sin räddningsplikt enligt 9.1 (Räddningsplikt), dock högst med det belopp varmed förlusten av *avbrottsförsäkringsbidraget* minskat. Medför sådan kostnad nytta även under eventuell karenstid eller efter *ansvarstidens* slut, ersätts högst det belopp som kan anses falla på *ansvarstiden* med undantag av karenstiden.

10.2.2 Kostnader för att framställa krav

Ersättning betalas inte för den försäkrades kostnader för att framställa krav till försäkringsgivaren och medverka i försäkringsgivarens utredning av skadan. Således ersätts inte t.ex. kostnader avseende nedlagd tid för att anmäla skadan till polisen, att inventera skadans omfattning, att delta i möten med hantverkare och representanter för försäkringsgivaren och att återanskaffa skadad egendom.

Ersättning betalas inte heller för den försäkrades kostnad för utomstående experter såsom ekonomer, jurister eller tekniker.

10.2.3 Ränta

Ersättning betalas för ränteförlust under *ansvarstiden* med hänsyn till att ersättningen inte betalas förrän efter *ansvarstidens* slut. Vid beräkning av sådan ränteförlust betalas ränta enligt Europeiska Centralbankens referensränta.

Om skadeersättning betalas senare än vad som anges i 10.2.5 (Tidpunkt för betalning av ersättning) betalas dröjsmålsränta enligt räntelagen. För den tid som utbetalning fördröjts genom polisutredning eller skiljemannavärdering betalas ränta enligt Europeiska Centralbankens referensränta.

Ränta betalas inte om den understiger 50 €.

10.2.4 Verklig förlust

Försäkringen skall inte ge den försäkrade någon vinst utan endast ge ersättning för genom *avbrottet* uppkommen förlust av *avbrottsförsäkringsbidrag* och ersättning för räddningskostnad.

10.2.5 Tidpunkt för betalning av ersättning

Skada regleras efter *ansvarstidens* slut eller tidigare om parterna är överens om att så ska ske. Ersättning skall betalas senast en månad efter det att den försäkrade styrkt sitt krav och i övrigt fullgjort vad som åligger honom.

Om polisutredning eller värdering av skiljemän avvaktas skall ersättning betalas senast en månad efter det att försäkringsgivaren fått utredningen eller värderingen.

10.2.6 Underförsäkring

Underförsäkring kan åberopas enligt samma grunder som anges under Egendomsförsäkring 9.2.4. Ersättning betalas då endast för så stor del av förlusten som svarar mot i denna punkt åberopade förhållanden.

11. Självrisk

Vid varje skada avgår den grundsjälvrisk som anges för Egendomsförsäkring i försäkringsbrevet.

ANSVARSFÖRSÄKRING

1. Vem försäkringen gäller för

Försäkringen gäller för den försäkrade såsom ägare eller förvaltare av försäkrad fastighet och innehavare av med fastigheten förenlig övrig rörelse. Med försäkrad avses försäkringstagaren och den som är medförsäkrad i

försäkringsbrevet.

2. När försäkringen gäller

Försäkringen gäller för skada som inträffar under försäkringstiden.

Vid *miljöskada* gäller försäkringen enbart för skada som upptäcks under försäkringstiden.

3. Var försäkringen gäller

Försäkringen gäller i hela världen, utom i *USA* och *Kanada.*

4. Vad som är försäkrat

Försäkringen gäller för skadeståndsanspråk som framställs mot den försäkrade till följd av sak- och personskada i dennes egenskap av ägare, brukare eller tomträttsinnehavare av fastighet, samt för byggnads- och anläggningsarbeten som utförs på sådan fastighet.

Försäkringen gäller dessutom för skadeståndsanspråk till följd av *ren förmögenhetsskada* enligt personuppgiftslagen och gällande miljölagstiftning med begränsade försäkringsbelopp.

5. Vad försäkringen gäller för

5.1 Omfattning

Försäkringen gäller för verksamhets- och produktansvar.

5.1.1 Person- och sakskada

Försäkringen omfattar skadeståndsskyldighet för person- och sakskada:

- enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler
- enligt *försäkrade avtal*

samt för sådan förmögenhetsskada som är en direkt följd av en enligt detta villkor ersättningsbar person- eller sakskada.

5.1.2 Ren förmögenhetsskada

5.1.2.1 Ingrediens- och komponentsskada Försäkringen gäller för skadeståndsskyldighet för *ren förmögenhetsskada* som beror på att egendom:

- med vilken levererad *produkt* förenats (genom exempelvis sammanfogning, sammansmältning, blandning, pressning, applicering, ytbehandling eller emballering)
- som – efter bearbetning eller förädling eller annan användning av levererad *produkt* – helt eller till en del består av denna *produkt*
- som är djur eller växter, efter förbrukning av levererad *produkt*
- som är informationsbärare (såsom trycksaker eller datamedia) eller överföring av information från levererad *produkt*

skadas eller försämras, blir dyrare att bearbeta eller framställa, minskar i värde eller – helt eller delvis – inte kan användas för sitt avsedda ändamål.

5.1.2.2 Skada enligt personuppgiftslagen

Försäkringen omfattar skadeståndsskyldighet för ekonomisk och ideell skada som den försäkrade i egenskap av registeransvarig kan bli skyldig att betala enligt 10 kap. 47 § personuppgiftslagen. Försäkringsbeloppet vid sådan skada framgår av kap. 7 (Försäkringsbelopp).

5.1.2.3 Skada enligt gällande miljölagstiftning

Försäkringen omfattar *ren förmögenhetsskada* enligt gällande miljölagstiftning.

Försäkringsbeloppet vid sådan skada framgår av kap. 7 (Försäkringsbelopp).

5.2 Åtagande

Vid skadeståndskrav, som omfattas av försäkringen och som överstiger självrisken, åtar sig försäkringsgivaren för den försäkrades räkning att:

- utreda om skadeståndsskyldighet föreligger
- förhandla med den som kräver skadestånd
- föra den försäkrades talan vid rättegång eller skiljemannaförfarande och därvid betala rättegångskostnader eller skiljemannakostnader som den försäkrade åsamkas eller åläggs att betala och som denne inte kan få av motpart eller av annan, samt att
- ersätta det skadestånd som överstiger gällande självrisk och som den försäkrade är skyldig att betala enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler eller enligt *försäkrade avtal*.

6. Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

6.1 Skada på levererad produkt eller felaktigt utfört arbete

Försäkringen gäller inte för skada på produkt som den försäkrade levererat eller för felaktigt utfört arbete. Försäkringen omfattar inte heller kostnader för någon av följande åtgärder som har anknytning till produkt eller arbete som den försäkrade levererat eller utfört:

- information med anledning av fel, defekt eller säkerhetsbrist
- reklamation eller undersökning
- återtagande eller borttagande
- omleverans eller utbyte
- prisavdrag, täckningsköp eller hävning
- reparation eller justering.

Försäkringen gäller dock om skadan inträffar till följd av att den försäkrade fullgör annat avtal än det tidigare leveransavtalet eller utför underhålls- eller servicearbete efter garantitidens utgång.

6.2 Garantiåtagande

Försäkringen gäller inte för skada i den mån den försäkrade är ansvarig för skadan enbart på grund av uttrycklig eller underförstådd utfästelse eller garanti.

6.3 Kända fel

Försäkringen gäller inte för skada orsakad av levererad *produkt*, om den försäkrade eller dennes arbetsledning känt till, eller bort känna till, felet eller bristen innan skadan uppkom och underlåtit att vidta rimliga åtgärder för att förhindra den.

6.4 Bristfälliga undersökningar

Försäkringen gäller inte om den försäkrade eller dennes arbetsledning inte låtit utföra sedvanliga undersökningar, provningar eller analyser för att fastställa levererad *produkts* lämplighet för avsett ändamål och detta medfört att defekt i *produkten* inte upptäckts.

6.5 Arbetsskada och patientskada

Försäkringen gäller inte för *arbetsskada* eller för *patientskada*. Detta undantag tillämpas dock inte i den mån lagenlig regressrätt föreligger mot den försäkrade.

6.6 Vissa personskador

Försäkringen gäller inte för skada orsakad av:

- *produkt* i dess egenskap av *läkemedel*
- skadebringande egenskaper hos tobak.

6.7 Flyg- och flygplatsansvar

Försäkringen omfattar inte skada genom luftfartyg och inte heller det ansvar som kan åläggas den försäkrade i dennes egenskap av flygplatsansvarig.

6.8 Fartyg och ansvar på sjön

Försäkringen omfattar inte sakskada till följd av kollision orsakad genom fartyg eller båt eller av deras bogserade föremål.

6.9 Omhändertagen egendom

Försäkringen omfattar inte skada på omhändertagen egendom.

6.10 Hyrd egendom m.m.

Försäkringen gäller inte för skada på egendom som den försäkrade eller någon för dennes räkning hyrt, leasat, lånat eller nyttjat.

6.11 Trafikskador

Försäkringen gäller inte för skada som:

- omfattas av trafikförsäkringslagen eller motsvarande utländsk lagstiftning
- inträffar till följd av trafik med motorfordon när det används inom inhägnat tävlingsområde.

6.12 Förmögenhetsskador

Försäkringen ersätter inte sådana ekonomiska skador som saknar samband med person- eller sakskador.

Försäkringen gäller dock för skada som anges i 5.1.2.2.

6.13 Vite, böter och straffskadestånd

Försäkringen gäller inte för böter, vite eller straffskadestånd såvida det inte är fråga om sådan skadeståndsskyldighet som bortsett från benämningen böter, vite eller straffskadestånd omfattas av denna försäkring.

6.14 Byggherreansvar

Försäkringen gäller inte för skada som omfattas av gällande miljölagstiftning eller andra grannelagsrättsliga regler som den försäkrade kan bli ansvarig för i egenskap av *byggherre* vid mark-, byggnads-, anläggnings- eller installationsarbeten.

Försäkringen gäller dock om investeringskostnaden för arbetet är högst 200 000 € och den försäkrade inte är ett byggnadsentreprenadföretag. Försäkringsbeloppet är vid sådan skada begränsat till 100 000 € per försäkringsår för sak- och *ren förmögenhetsskada*. Vid personskada är försäkringsbeloppet 1 000 000 € per försäkringsår.

6.15 Miljöskador

Försäkringen gäller inte för skada till följd av:

- förorening av eller annan inverkan på vattendrag, sjö eller annat vattenområde, grundvatten, luft samt mark
- ändring av grundvattennivån
- buller, skakning, värme, lukt eller ljus
- fukt eller kondens
- översvämning i samband med nederbörd, eller
- annan liknande störning

såvida inte skadan beror på:

- att fel – dock ej fel i planering eller konstruktion eller val av arbetsmetod – tillfälligt begås vid användning av eller arbete på *byggnad*, anläggning eller anordning och skada därigenom uppkommer plötsligt och oförutsett
- att fel plötsligt och oförutsett uppkommit på *byggnad*, anläggning eller anordning.

Undantaget avser inte skada genom levererad *produkt*.

6.16 Rådgivande verksamhet (konsultuppdrag)

Försäkringen gäller inte för skada till följd av fel eller brist vid *rådgivning*, när den försäkrades uppdrag uteslutande avser *rådgivning* eller annan konsultverksamhet.

6.17 Skadeståndskrav mellan de försäkrade m.fl. (cross liability)

Om inte annat anges i försäkringsbrevet gäller inte försäkringen för skadeståndskrav mellan de försäkrade och inte heller mellan den försäkrade och den försäkrades moder- eller *dotterbolag*, eller skadeståndskrav mellan den försäkrade och ett företag eller en verksamhet:

- i samma *koncern*
- där ägarrelationen mellan den försäkrade och den skadeståndskrävande är 50% eller mer
- där den försäkrade ensam eller tillsammans med medförsäkrad, eller aktieägare i dessa, eller aktieägares familj har mer än 50% ägande eller betydande inflytande. Som familj ska förstås make, maka, barn, föräldrar, syskon och deras sambo. Med sambo avses person som den försäkrade har levt tillsammans med under äktenskapsliknande former under de två senaste åren.

6.18 Skador som vållas uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet

Försäkringen ersätter inte skador som vållas uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet.

En skada anses ha vållats uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet bl.a. då den handling, det förfaringssätt eller den försummelse som förorsakade skadan med beaktande av omständigheterna medförde avsevärd risk för att skadan skulle uppstå.

6.19 Annan ansvarsförsäkring

Försäkringen ersätter inte skador som ersätts ur någon annan ansvarsförsäkring som försäkringstagaren har tecknat.

7. Försäkringsbelopp

Försäkringsbeloppet är den högsta sammanlagda ersättning som försäkringsgivaren betalar för skadestånd, inklusive ränta, utrednings-, förhandlings-, rättegångs-, skiljemanna- och räddningskostnader.

Med utrednings- och förhandlingskostnader avses kostnad för arbete som utförs av annan än försäkringsgivarens personal.

Försäkringsgivarens ersättningsskyldighet är begränsad till:

- ett försäkringsbelopp vid varje skada
- två försäkringsbelopp per försäkringsår.

Försäkringsbeloppet är 1 000 000 € om inte annat anges i försäkringsbrevet.

Vid skadeståndsskyldighet enligt punkten 5.1.1.2 (personuppgiftslagen) är försäkringsgivarens ersättningsskyldighet dock begränsad till 50 000 € vid varje skada och till 500 000 € för samtliga skador som inträffat under samma försäkringsår.

Vid skadeståndsskyldighet enligt punkten 5.1.2.3 (miljölagstiftning) är försäkringsgivarens ersättningsskyldighet begränsad till 50 000 € per skada och försäkringsår.

8. Säkerhetskrav

8.1 Dokumentation

Dokumentation i form av konstruktionsritningar, tillverkningsplaner, recept, instruktioner, bruksanvisningar, avtal, garantier och liknande handlingar skall förvaras på sådant sätt att de på försäkringsgivarens begäran kan uppvisas vid inträffad skada.

8.2 Snö och is

Försäkringstagaren skall se till att trappor och promenadvägar som är på fastighetsägarens ansvar vid behov är sandade eller saltade.

8.3 Jordgrävnings- och rivningsarbete

Vid jordgrävnings- och rivningsarbete, skall man för undvikande av skada försäkra sig om var ledningar och rör är placerade på fastigheten.

8.4 Påföljd om säkerhetskraven inte följs

Om den försäkrade inte följt bestämmelserna i punkt 8.1–8.2 och det kan antas vara till men för försäkringsgivaren, är försäkringsgivaren berättigad till skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha betalats.

Om den försäkrade inte följt säkerhetskraven vid jordgrävnings- och rivningsarbete tillämpas en förhöjd självrisk, se punkt 11.2.

9. Åtgärder vid skada

9.1 Räddningsplikt

När skada som kan förväntas föranleda skadeståndskrav inträffar eller kan befaras komma att inträffa, skall den försäkrade efter förmåga vidta åtgärder för att hindra eller minska skadan.

Den försäkrade skall vidare om någon annan är ersättningsskyldig, vidta nödvändiga åtgärder för att bevara försäkringsgivarens rätt mot denne. Om den försäkrade uppsåtligen eller av grov vårdslöshet inte följt sin räddningsplikt enligt ovan och om det kan antas ha varit till men för försäkringsgivaren, är försäkringsgivaren berättigad till skäligt avdrag på den ersättning som annars skulle ha betalats eller till fullständig befrielse från ersättningsskyldighet.

9.2 Skadeanmälan

Skada som kan förväntas medföra skadeståndskrav skall anmälas till försäkringsgivaren så snart som möjligt.

Den som vill utnyttja försäkringen måste anmäla detta inom 12 månader från det att någon gjort gällande ett skadeståndsansvar mot den försäkrade. Om så inte sker är försäkringsgivaren fritt från sina åtaganden enligt 5.2.

9.3 Utredning

Den försäkrade är skyldig att utan ersättning utföra de utredningar, analyser och undersökningar som är av betydelse för att bedöma skadefallet och den försäkrades ansvarighet och som kan genomföras inom den försäkrades verksamhet.

I händelse av rättegång skall den försäkrade tillse att i erforderlig utsträckning vittnes- och sakkunnigbevisning kan föras med hjälp av hos honom *anställd* personal.

9.4 Förlikning

Om försäkringsgivaren så begär är den försäkrade skyldig att medverka till en förlikning med den skadelidande. Kommer en förlikning inte till stånd på grund av den försäkrades bristande medverkan upphör försäkringsgivarens åtagande gentemot den försäkrade enligt 5.2. Det åligger försäkringsgivaren i sådant fall att skriftligen upplysa den försäkrade om tidpunkten för upphörandet.

Den försäkrade har inte rätt att utan försäkringsgivarens tillåtelse medge skadeståndsskyldighet, godkänna ersättningskrav eller betala ersättning. Iakttar den försäkrade inte av försäkringsgivaren lämnade föreskrifter i skadeärendet är försäkringsgivaren – om inte kravet uppenbart var lagligen grundat – fritt från sina åtaganden enligt 5.2.

9.5 Polisutredning och rättegång

Har den försäkrade i sak som rör försäkringen kallats till förhör inför polismyndighet eller annan myndighet eller har denne i sådan sak instämts till domstol, skall denne omedelbart underrätta försäkringsgivaren om detta. Försäkringsgivaren äger rätt att efter samråd med den försäkrade utse rättegångsombud samt lämna denne för rättegången nödvändiga anvisningar och instruktioner.

Om den försäkrade inte iakttar ovan angivna skyldigheter – och detta kan anses ha varit till men för försäkringsgivaren – kan en dom om ersättningsskyldighet inte åberopas mot försäkringsgivaren och försäkringsgivaren är inte heller skyldigt att ersätta rättegångs- eller skiljemannakostnader.

10. Skadeersättningsregler

Observera även skadeersättningsreglerna i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1.

10.1 Serieskada

Försäkringsgivarens ersättningsskyldighet är begränsad till ett försäkringsbelopp:

- för skador som orsakats av samma fel, defekt eller säkerhetsbrist hos en eller flera *produkter*, oavsett om skadorna inträffar under ett eller flera försäkringsår
- för flera skador som uppkommit av samma orsak och som inträffat vid samma tillfälle.

Det försäkringsbelopp som gällde vid den tidpunkt då första skadan inträffade tillämpas.

10.2 Solidariskt ansvar

Om flera parter är skyldiga att solidariskt ersätta en och samma skada, ersätter försäkringen endast den del av skadan som svarar mot försäkringstagarens eller annan försäkrad persons del av skulden. Om skyldighetsgraden inte kan påvisas, ersätter försäkringen högst en så stor andel av den totala skadan som huvudtalet utvisar.

10.3 Miljöskada

Försäkringsgivarens ersättningsskyldighet är begränsad till ett försäkringsbelopp vid *miljöskador* som uppkommit av samma orsak. Det försäkringsbelopp som gällde vid den tidpunkt då första skadan upptäcktes tillämpas. Endast kostnad som är hänförlig till den del av skadan som upptäcks under försäkringstiden omfattas av försäkringen.

10.4 Räddningskostnad

Om den försäkrade haft utgift (räddningskostnad) för att begränsa omedelbart förestående eller inträffad skada som kan föranleda skadeståndsskyldighet som omfattas av försäkringen, betalas ersättning om åtgärderna med hänsyn till omständigheterna varit skäliga.

Ersättning betalas dock inte för att avvärja befarad skada på grund av säkerhetsbrist eller defekt hos *produkt* som den försäkrade levererat.

Ersättning betalas inte heller för kostnad för sanering av egen egendom eller på fastighet som ägs, hyrs eller nyttjas av den försäkrade.

10.5 Räntebestämmelser

Ersättning betalas inte för räntekostnader som uppkommit på grund av den försäkrades dröjsmål att göra vad som enligt detta villkor krävs av denne.

11. Självrisk

11.1 Självrisk

Avtalad självrisk anges i försäkringsbrevet.

Förhöjd självrisk tillämpas vid vissa skadehändelser (se 11.2). Den avtalade självrisken tillämpas dock alltid om den är högre än den förhöjda självrisken.

En självrisk dras vid varje skada från de sammanlagda kostnader som omfattas av försäkringen.

Endast en självrisk tillämpas:

- vid flera skador som orsakats av samma defekt hos en eller flera *produkter*
- för skador som uppkommit av samma orsak vid samma tillfälle.

I dessa fall tillämpas den självrisk som gällde vid den tidpunkt då första skadan inträffade.

Endast en självrisk tillämpas vid *miljöskador* som uppkommit av samma orsak vid samma tillfälle. Vid *miljöskada* tillämpas den självrisk som gällde vid den tidpunkt då första skadan upptäcktes.

11.2 Förhöjd självrisk

Självrisken är 10% av skadebeloppet, dock lägst 2 000 € och högst 20 000 €, vid sakskada genom sprutmålning, sprängningsarbete, takarbete och brand som uppkommit till följd av *heta arbeten*.

Vid skada på ledningar och rör i marken genom markarbete tillämpas förhöjd självrisk såvida försäkringstagaren inte följt säkerhetskraven i punkt 8.3.

RÄTTSSKYDDSFÖRSÄKRING

1. Vem försäkringen gäller för

Försäkringen gäller för försäkringstagaren och dennes arbetstagare.

2. När försäkringen gäller

2.1 Huvudregel

När *tvist* uppkommer skall gällande försäkring finnas och försäkringstagaren ha haft rättsskyddsförsäkring som skulle ha omfattat *tvisten* hos försäkringsgivaren eller annat försäkringsbolag under en sammanhängande tid av minst två år.

2.2 Om försäkringen är gällande vid tvistens uppkomst men inte funnits i två år

De händelser eller omständigheter av väsentlig betydelse som ligger till grund för anspråket skall ha inträffat sedan försäkringen trädde i kraft.

2.3 Om försäkringen inte finns därför att försäkringsbehovet upphört

De händelser eller omständigheter av väsentlig betydelse som ligger till grund för anspråket ska ha inträffat när försäkringen var i kraft och det ska därefter inte ha gått längre tid än tio år. Den omfattning som försäkringen hade vid detta tillfälle tillämpas i sådant fall.

Samma gäller om försäkrad vid grunden för anspråket haft rätt verksamhet rättsskyddsförsäkrad hos försäkringsgivaren men vid *tvistens* uppkomst bedriver annan verksamhet som har gällande rättsskyddsförsäkring hos försäkringsgivaren.

2.4 Om försäkringen blivit uppsagd av försäkringsgivaren

Om försäkringen blivit uppsagd av försäkringsgivaren på grund av:

- dröjsmål med premiebetalning som inte är av ringa betydelse
- att den försäkrade väsentligt åsidosatt sina förpliktelser mot försäkringsgivaren
- att ett i villkoren angivet förhållande av väsentlig betydelse för risken har ändrats på ett sätt som försäkringsgivaren inte kan antas ha tagit i beräkning

gäller försäkringen endast för tvistemål eller brottmål som skriftligen anmälts till försäkringsgivaren före den dag försäkringen upphörde att gälla.

3. Var försäkringen gäller

Försäkringen gäller endast i *tvist* med motpart som har sitt säte eller hemvist inom Europa.

4. Vad som är försäkrat

Försäkringen ersätter den försäkrades nödvändiga och skäliga ombuds- och rättegångskostnader i tvistemål, ansökningsärenden och brottmål där försäkringstagaren är målsägande. Kostnaderna ska ha direkt samband med den försäkrade verksamheten.

I *tvist* som gäller försäkringstagaren i dennes egenskap av ägare eller nyttjare av fastighet, gäller försäkringen endast om den försäkrade verksamheten huvudsakligen bedrivs eller har bedrivits i sådan fastighet.

5. Vad försäkringen gäller för

Försäkringen ersätter ombuds- och rättegångskostnader i nedan angiven omfattning:

Den försäkrade kan använda sig av försäkringen vid *tvist* som kan prövas i tingsrätter, jorddomstolar, motsvarande domstolar i Europa, samt nämnda domstolars besvärsinstanser, även om *tvisten* avgörs genom skiljeförfarande.

Försäkringen ersätter inte kostnader vid *tvist* som kan behandlas enbart av administrativa myndigheter eller specialdomstolar, t.ex. länsstyrelse, förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen, arbetsdomstolen, marknadsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. Försäkringen ersätter inte heller kostnader vid *tvist* som behandlas av Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt.

I *tvist* med försäkringsgivaren, förande försäkringsgivarens beslut i försäkringsärende, ersätts endast kostnader som uppkommit sedan ärendet prövats av försäkringsgivarens Skadeprövningsnämnd.

Om sökande av ändring vid Högsta domstolen förutsätter besvärstillstånd, ersätter försäkringen besvärskostnaderna endast i det fall att den försäkrade beviljats tillstånd.

Kostnader på grund av användning av extraordinära rättsmedel ersätts endast om Högsta domstolen har godkänt klagan, återbrytande av dom eller återställt försutten fatalietid.

6. Vad försäkringen inte gäller för

Observera även de generella undantagen i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser AXAA:1, 6 (Vad försäkringen inte gäller för).

Försäkringen gäller inte för mål, tvist, eller ärende:

- mellan parter som omfattas av försäkringen
- där bestridande av krav inte kan visas
- där värdet av vad som yrkas inte överstiger 2 000 €. Detta undantag tillämpas inte vid tvist på grund av försäkringsavtalet
- där det är fråga om en fordran eller ett anspråk som överförts på den försäkrade
- där det är fråga om åtal mot den försäkrade
- som ansluter sig till annan än i försäkringsbrevet nämnd verksamhet
- som gäller hyresavtalsförhållande
- som avser borgensåtagande av försäkrad
- som har samband med ett anställningsförhållande. Vidare gäller inte heller försäkringen för *tvist* avseende om det föreligger ett anställningsförhållande eller inte, liksom *tvist* som uppkommer sedan anställningen upphört
- mellan ett försäkrat öppet bolag eller kommanditbolag och delägare eller tidigare delägare i sådant bolag. Försäkringen gäller ej heller för *tvist* mellan delägare i egenskap av delägare
- som rör ansvar för nuvarande eller tidigare verkställande direktör eller styrelseledamot i försäkrat bolag och *dotterbolag*
- som hänför sig till konkurs eller ackordfordran där den försäkrade är gäldenär
- som gäller utmätning
- som hänför sig till patent eller annan immateriell rättighet
- där det är fråga om förfarande enligt lagarna om företagssanering och skuldsanering
- skadeståndskrav mot försäkrad om trafik- eller ansvarsförsäkring som försäkrad kan teckna hos försäkringsgivaren täcker eller skulle kunna täcka ett sådant krav, oavsett om den försäkrade har sådan försäkring eller inte
- som rör avgift, vite eller skadestånd enligt konsumentskyddslagen eller lagen om konkurrensbegränsningar
- med försäkringsbolaget om rättsskydd skall beviljas eller inte
- som på den försäkrades ansökan behandlas som grupptalan.

7. Försäkringsbelopp

Högsta ersättning vid varje *tvist* är 25 000 €, såvida inte annat anges i försäkringsbrevet.

Högsta ersättning för samtliga *tvister* som uppkommit under ett försäkringsår är 200 000 €.

Det anses som en *tvist* om flera försäkrade står på samma sida. Som försäkrad avses vid grupptalan alla som har företagsrättsskyddsförsäkring hos försäkringsgivaren. Flera *tvister* som grundar sig på väsentligen samma händelser eller omständigheter räknas också som en *tvist*.

8. Förutsättningar

Ombud

För att försäkringen skall gälla måste ombud anlitas. Ombudet skall vara lämpligt med hänsyn till försäkringstagarens verksamhetsort och ärendets natur. Den försäkrade skall som sitt ombud anlita, av försäkringsgivaren godkänd, advokat eller annan jurist.

Om den försäkrade överhuvudtaget inte anlitar ombud eller som sitt ombud anlitar någon annan än en person som avlagt juris kandidatexamen eller motsvarande utländsk examen utbetalas ingen ersättning från

försäkringen.

För anlitande av ombud ersätts skäligt arvode för ombudets arbete och nödvändiga kostnader. Vid bestämmandet av arvodets och kostnadernas skälighet beaktas värdet av den förmån som gjorts stridig, ärendets svårighet och omfattning samt det utförda arbetets mängd och kvalitet.

Om den försäkrade enligt mervärdesskattelagen är berättigad till avdrag för den mervärdesskatt som ingår i advokaträkningen eller rättegångskostnaderna, minskas ersättningen med den ifrågavarande skatten.

9. Skadeersättningsregler

Observera även skadeersättningsreglerna i försäkringsvillkoret Allmänna avtalsbestämmelser, AXAA:1.

9.1 Kostnader som ersätts

Den försäkrade skall i tingsrätten i ärenden som framskridit till huvudförhandling yrka på att motparten ersätter dennes advokat- och rättegångskostnader i sin helhet. Vid ett ärende som behandlas genom medling enligt lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar, behöver den försäkrade dock inte yrka på betalning av kostnaderna för medlingen.

Om ett av den försäkrade till motparten framfört yrkande på ersättning för rättegångskostnader genom beslut av domstol helt eller delvis förkastas, skall på yrkande av försäkringsbolaget besvär anföras över beslutet.

Om den försäkrade inte yrkar på ersättning för sina kostnader av motparten eller avstår från sitt yrkande eller om den försäkrade inte går med på att anföra besvär över domstolens beslut, kan den ersättning som ska betalas ur försäkringen nedsättas eller kravet på ersättning avslås.

I den mån kostnaderna är nödvändiga och skäliga och inte kan utfås av motpart, kan ersättning lämnas för:

- ombudets arvode och kostnader, under förutsättning att vidtagna åtgärder väl specificerats på så sätt att nödvändigheten och skäligheten kan bedömas. Av specifikationen skall framgå:
  - vilken åtgärd som har vidtagits
  - datum och tidsåtgång för åtgärden
  - vem som utfört arbetet (advokat, bitr. jurist, etc.)
  - debiterad timkostnad för varje åtgärd
- kostnader för bevisning i rättegång och skiljeförfarande
- expeditionskostnader i domstol
- kostnader för medling enligt 5 kap. 26 § rättegångsbalken.

9.2 Kostnader som inte ersätts

Ersättning lämnas inte för:

- försäkrads eget arbete, förlorad inkomst, resor, uppehälle, tolkarvode eller andra kostnader
- merkostnad som uppstår genom att försäkrad anlitar flera ombud eller byter ombud
- ersättning till skiljemän eller administrativa kostnader i skiljeförfarande
- verkställighet av dom, beslut eller avtal
- rättegångskostnader som den försäkrade ålagts att betala till motpart eller staten, eller som den försäkrade vid förlikning under rättegång åtagit sig att betala till motpart
- motsvarande det av försäkrads ombudskostnad till den del de ersätts av motpart vid förlikning
- räntekostnader som uppkommer på grund av försäkrads dröjsmål med rättsskyddsanmälan.

9.3 Utbetalning a conto

Utbetalning av ersättning a conto kan ske efter särskild prövning av försäkringsgivaren.

Anmärkning

Vid en sådan prövning kan till exempel hänsyn tas till att:

- tvistemålet är avgjort i lägre instans och överklagas
- *tvisten* är mycket långdragen
- utläggen är stora i förhållande till försäkringstagarens betalningsförmåga.

Återkrav

Om försäkringsgivaren betalat ersättning övertar försäkringsgivaren den försäkrades rätt att kräva ersättning av motpart eller annan.

10. Självrisk

Självrisken är 15% av ersättningsbara kostnader, dock minst det självriskbelopp som antecknats i försäkringsbrevet.

DEFINITIONER

Anställd

Fysisk person som utför arbetsuppgifter i den försäkrades ordinarie verksamhet om ersättning för dennes arbete utgår från försäkrad:

- studerande som praktiserar hos försäkrad
- styrelseledamot, dock endast i samband med utövande av tjänst eller annat ideellt uppdrag hos försäkrad
- fysisk person som tillfälligt tillhandahålles försäkrad av arbetsförmedling eller liknande förmedling för att utföra arbetsuppgifter som normalt utförs av anställda.

Ansvarstiden

Den tidsperiod under vilken förlust av avbrottsförsäkringsbidrag eller uppkomna extrakostnader ersätts. Ansvarstidens längd räknas från den tidpunkt då egendomsskadan inträffar.

Arbetsområde

Den eller de platser till vilken egendom och material ska levereras eller där arbeten ska utföras av den försäkrade för utförande av entreprenaden.

Arbetsskada

Arbetsolycksfall, olycksfall på väg till och från arbetet samt arbetssjukdom.

Arbetstagares egendom

Personlig lösegendom som kan försäkras enligt försäkringsgivarens hemförsäkringsvillkor.

Avbrott

Sådan inskränkning i den försäkrade rörelsen som föranleder förlust av avbrottsförsäkringsbidrag.

Avbrottsförsäkringsbidrag

Det belopp som fås då man från omsättningen drar av materialinköp, tjänster och eventuella lagerförändringar i enlighet med bokföringslagen och bokföringsförordningen.

Avbrottstid

Den tidsperiod från skadedagen under vilken egendomsskadan föranleder förlust av avbrottsförsäkringsbidrag eller insatser för att undvika sådan förlust.

Brottslig handling

En handling som enligt tillämplig nationell lagstiftning utgör ett brott och för vilket brott gärningsmannen dömts genom en lagakraftvunnen dom eller – om gärningsmannen inte dömts – den utredning som den försäkrade har presenterat är sådan att det är ställt utom allt rimligt tvivel att brott begåtts av gärningsmannen.

Byggherre

Den ägare eller brukare av fastighet för vars räkning entreprenad utförs.

Byggnad

Till byggnad hör fast inredning och annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna, såsom fast avbalkning, hiss, ledstång, ledning för vatten, värme, ljus eller annat med kranar, kontakter och annan sådan utrustning, värmepanna, element till värmeledning, kamin, kakelugn, innanfönster, markis, brandredskap, civilförsvarsmateriel och nyckel.

I enlighet med vad som sägs i första stycket hör därjämte i regel till byggnad, såvitt angår:

1. Bostad: badkar och annan sanitetsanläggning, spis, värmeskåp, kylskåp och frys samt maskin för tvätt, disk, torkning eller mangling.
2. Butikslokal: hylla, disk och skyltfönsteranordning.
3. Samlingslokal: estrad och sittplatsanordning.
4. Ekonomibyggnad till jordbruk: anordning för utfodring av djur och anläggning för maskinmjölkning.
5. Fabrikslokal: kylsystem och fläktmaskineri.

Reservdel och dubblett till föremål som avses i första eller andra stycket, hör inte till byggnaden.

Till byggnad räknas även:

- sopsugningsanläggning
- oljetank och bränsle inom fastigheten avsedd för försäkrad byggnads uppvärmning
- ledningar och utrustning för data-, tele- och TV-kommunikation.

Datainformation

Se Lagrad information.

Dator

Med dator avses här apparat för databehandling, som enligt i förhand fastställt program kan utföra omfattande beräkningar, med tillhörande in- och utenheter, t.ex. bildskärm, tangentbord, mus, skrivare, cd-läsare, scanner, modem, datavideoprojektor (pc-kanon). Som dator räknas inte digitala telefonväxlar, digitala intercomanläggningar, fotosättnings- och bildbehandlingsutrustningar samt dator för styr- och reglerändamål.

Dotterbolag

Varje bolag i vilket försäkringstagaren äger mer än 50% av rösterna.

Elektrisk utrustning

Elektrisk eller elektronisk enhet, kabel eller elektrisk ledning.

Entreprenadverksamhet:

- Byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten avsedda för byggnads stadigvarande bruk
- montage av mekanisk eller elektrisk utrustning som inte är avsedd för byggnads stadigvarande bruk.

Fakturerad försäljning

Försäljningsvärdet/årsvärdet efter lämnade kassa- och varurabatter (exklusive mervärdesskatt och särskilda varuskatter) för såld, levererad vara eller utförda tjänster.

Finsk standard

Värdeskåp och servicebox, deponeringsskåp, säkerhetsskåp, stöldskyddsskåp och kassaskåp enligt SFS-EN 1143-1 och SFS-EN 1143-2 eller senare.

Värdevalv enligt Finansbranschens Centralförbunds anvisningar.

Fordon

Bil och släpfordon som är täckta med överbyggnad av trä, plåt eller annat hårt material och låsbara dörrar.

Försäkrade avtal:

- Allmänna bestämmelser som är utfärdade av branschorganisation inom den försäkrades verksamhetsområde
- sedvanligt kontrakt med strömleverantör där den försäkrade övertagit ansvar enligt elsäkerhets- eller elmarknadslagen
- sedvanligt nyttjanderättsavtal med fastighetsägare avseende övertaget fastighetsägaransvar
- avtal om personaluthyrning där den försäkrade åtagit sig att ansvara för skada orsakad av uthyrd personal.

Försäkringslokal

Sammanhängande utrymmen i en byggnad som den försäkrade använder för sin verksamhet. Med försäkringslokal avses även stålcontainer.

Försäkringsställe

Sådan plats som anges i försäkringsbrevet med gatuadress, kvartersnummer eller fastighetsbeteckning där försäkrad egendom förvaras.

Godkända produkter och tjänster

Av försäkringsgivaren godkända produkter och tjänster som uppfyller i försäkringsvillkoren angivna klasser och nivåer.

Heta arbeten

Heta arbeten är arbeten där det uppstår gnistor eller där man använder låga eller annan värme som orsakar brandfara.

Med heta arbeten avses svetsning, skärning, lödning, takläggning, bearbetning med snabbgående verktyg och annat arbete som medför uppvärmning eller gnistbildning.

Heta tak- och vattenisoleringsarbeten är bl.a. torkning av vattenisoleringsunderlag med öppen låga eller hetluft, upphettning av bitumen i asfaltgryta och applicering av tätskikt genom upphettning.

Hjälpmedel

Egendom som inte är av förbrukningskaraktär och som erfordras för utförande av entreprenadverksamhet.

Hus

Byggnad på mark helt omsluten av hela och täta golv, väggar och tak.

Inaktuella föremål

Modeller, press- och stansverktyg, formar och mönster som inte:

- avser föremål som normalt tillverkas, lagerförs eller anges i gällande katalog eller standardiseringsnorm

- anskaffats för underhåll av egna maskiner som fortfarande används
- tillhör kunder.

Indirekt export

När en vara eller produkt hamnat utanför det försäkrade geografiska området och den försäkrade kan visa att detta skett utan den försäkrades medverkan eller kännedom.

Inre orsak

Med inre orsak avses skada på maskinerier till följd av:

- elfenomen på *elektrisk utrustning* med inkommande och utgående spänning över 400 V
- mekaniskt haveri som uppkommer i den skadade egendomen
- fel eller försummelse av maskinoperatör eller annan driftsansvarig
- maskinell bearbetning eller framställning av varor
- oförutsett *avbrott* i leverans av media, t.ex. el, gas, vatten, värme eller kyla.

Koncern

Grupp av företag förenade som moder- och dotterbolag.

Kulturell särart

Byggnads/byggnadsdels särprägel fastställd i skyddsföreskrift/skyddsbestämmelse genom lag eller förordning på grund av dess kulturhistoriska värde.

Kunders egendom

Kunder tillhörig egendom som mottagits av försäkringstagaren för reparation, förvaring, bearbetning eller dylikt och som har direkt samband med den försäkrade verksamheten.

I värdet av egendomen ingår även de eventuella kostnader som försäkringstagaren lagt ned på denna egendom.

Lagrad information

1. Datainformation

Information som lagras på band, cd, dvd, diskett, USB-minne, extern hårddisk eller liknande.

2. Ritningar och arkivalier:

- Originalritningar och andra originalhandlingar, t.ex. manuskript, bokföringsböcker, kartotek, korrespondens och exponerad originalfilm
- tidningars, bildbyråers och fotoateljéers arkiv och liknande.

Läkemedel

Vara, som är avsedd antingen att vid invärtes eller utvärtes bruk förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller annars på angivna sätt användas i samband med behandling av sjukdom, skada eller kroppsfel eller vid förlossning, allt under förutsättning att varan för sådant ändamål genom beredning, dosering eller doseringsanvisning iordningställts för användning.

I läkemedel innefattas både registrerade läkemedel och substanser som används vid kliniska försök.

Marknadsvärde

Det sannolika priset på egendomen vid en normal försäljning. Kan detta värde inte fastställas är marknadsvärdet återanskaffningsvärdet med avdrag för värdeminskning genom ålder, slitage, omodernitet, minskad användbarhet på grund av nya produkter och ny teknik eller annan omständighet.

Maskinerier

Egendom som inte tillhör annan objekttyp och som inte anskaffats eller tillverkats för försäljning eller är särskilt undantagen i villkoren.

Till denna objekttyp räknas sålunda bl.a:

- maskiner, inventarier, cistern vars innehåll inte är avsett för byggnads uppvärmning, ledningar, som inte är att hänföra till objekttypen *byggnad*
- förbrukningsartiklar såsom bränsle och smörjmedel
- reservdelar till egna maskiner, verktyg och redskap
- utrustning för butik, kontor, laboratorium eller lagerlokal
- trycksaker såsom kataloger och reklamtryck
- modeller, press- och stansverktyg, formar och mönster, såväl aktuella som inaktuella
- emballage av inventariekaraktär
- egendom anskaffad för uthyrning eller leasing
- av försäkringstagaren i hyrd *försäkringslokal* fast bekostad inredning – även om sådan tillhör *byggnad* – såvida inte annat anges i försäkringsbrevet.

Miljöskada:

- Förorening eller annan inverkan på vattendrag, sjö eller annat vattenområde, grundvatten, luft samt mark
- ändring av grundvattennivån
- buller, skakning, värme, lukt eller ljus
- fukt eller kondens
- översvämning i samband med nederbörd
- annan liknande störning.

Objekttyp

Beteckning för försäkrade föremål. Objekttyper är:

- arbetstagares egendom
- byggnad
- kunders egendom
- lagrad information
- maskinerier
- pengar och värdehandlingar
- tomt och markanläggningar
- varor.

Patientskada

Skador som ersätts av, eller skulle kunna ersättas av, patientskadeförsäkring eller motsvarande försäkring utomlands och som regleras enligt patientskadelagen eller motsvarande utländsk lag.

Pengar och värdehandlingar:

- Pengar och kontantkort, t.ex. telefon- och parkeringskort
- gällande frimärken, obligationer, kuponger, lottsedlar, växlar, checkar, försäljningsnotor och andra fordrings- eller värdebevis t.ex. färd- och inträdesbiljetter samt månads- och årskort.

Som värdebevis räknas inte bank- eller kreditkort.

Produkt

Vara eller annan egendom, inklusive sådan egendom som avlämnas enligt ett entreprenadavtal. I produkt innefattas även:

- sådana i leverans- eller entreprenadavtalet ingående montage- eller installationsarbeten, konstruktioner, råd eller anvisningar som är utförda eller lämnade av den försäkrade
- egendom som den försäkrade levererat i samband med utförandet av en tjänst.

Ren förmögenhetsskada

Ekonomisk skada som inte har samband med person- eller sakskada.

Retroaktiv period

Med retroaktiv period avses tidsperioden från det retroaktiva datum som anges i försäkringsbrevet till försäkringens första begynnelsedag.

Rådgivning:

- Lämnande av råd och anvisningar
- utförande av utredningar, beräkningar, ritningar, beskrivningar etc.
- projektledning
- material- och byggnadskontroll samt besiktningar.

Rån

Våld på person eller användande av hot som innebär trängande fara inklusive lindrigare våld om våldet och tillgreppet omedelbart uppfattats av den som utsätts för våldet, att denne gjort vad som rimligen kan begäras för att hindra eller minska skadan och att händelsen kan styrkas genom tillförlitlig utredning.

Skadedjur

Pälsänger, fläskänger, mjölbagge, plattbagge, kackerlacka, vägglus, silverfisk och brödbagge samt mässingsbagge, vanlig tjuvbagge, australisk tjuvbagge, mjölor, husor, fruktmott, kakaomott, dammlus, mal, myra, fågelkvalster, loppa, lus, tusenfoting, mögelbagge, fruktbagge, gråsugga, soldyrkare, hussyrsa, tvestjärt, geting, råtta och mus.

Skylt

Till skylt räknas tillhörande armatur och stativ. Som skylt räknas inte reklamballong eller skylt av väv.

Stöldbegärlig egendom

Med stöldbegärlig egendom avses varor eller kunders egendom som är:

- föremål helt eller delvis av ädel metall, äkta pärlor och ädelstenar
- antikviteter, konstverk och äkta mattor (handknutna orientaliska)
- klockor avsedda att bäras t.ex. fick- och armbandsur och hängur
- kameror, kameratillbehör och projektorer
- apparat/utrustning för ljud- eller bildåtergivning
- mobiltelefoner
- pälsar och pälsverk samt därför avsedda beredda och oberedda skinn
- tobak, vin och sprit
- *dator*, delar till *dator* samt till datorn hörande in- och utenheter som t.ex. bildskärm, tangentbord, mus, skrivare, digital kamera och datavideoprojektor (pc-kanon).

Tillverkningskostnad

Kostnader för direkt material, materialomkostnader, direkt arbetslön, tillverkningsomkostnader och administrationsomkostnader.

Ett skäligt vinstpåslag kan inkluderas eller fasta tillverkningskostnader exkluderas om särskild notering härom finns införd i försäkringsbrevet.

Transport

Transporten:

- börjar gälla då egendomen lämnar förvar ingsplatsen för upplastning på *transportfordonet* på den ort där transporten börjar
- fortsätter att gälla under transporten och den lastning, omlastning och lossning som sammanhänger med transporten
- upphör att gälla då egendomen placerats på avsedd plats.

Tomt och markanläggningar:

- Tomtmark med växtlighet som inte är avsedd för kommersiell verksamhet, asfaltbeläggning, vägbom, staket, stängsel, flaggstång och brygga eller liknande anordningar
- fast lekutrustning, utomhusbelysning, fristående skylt, parkeringsautomat, anslutning för motorvärmare, asfaltering och konstverk utomhus. Med konstverk avses byster, skulpturer m.fl. föremål som framställs huvudsakligen för utsmyckningsändamål och vars värde betingas av det konstnärliga utförandet.

Till tomt och markanläggningar räknas inte brunn och vattentäkt.

Tvist

Anses föreligga när någon helt eller delvis avvisar ett krav.

USA och Kanada

USA och Kanada inklusive till dessa länder hörande territorier och besittningar samt andra områden som lyder under dessa länders lagstiftning.

Varor:

- Råvaror
- produkter i arbete
- hel- eller halvfabrikat
- varuprover
- varor anskaffade eller mottagna i kommission för försäljning
- emballage och annan lös egendom, som är avsedd att ingå i varan eller dess förpackning och att åtfölja varan eller säljas tillsammans med denna.

Emballage av inventariekaraktär, som är avsett för upprepad sändning och som anskaffats för uthyrning eller leasing hänförs till objekttypen maskinerier.

Med varor avses även ej färdigställd egendom – pågående arbeten under utförande – som är avsedd att ingå i tjänsteuppdrag, t.ex. reklammaterial, arkitektmodeller, revisionsmaterial m.m. Färdigställd egendom av detta slag tillhör objekttypen lagrad information.

Värmekulvert

Ledningssystem i mark för distribution av värme och varmvatten. I ledningssystemet ingår rörledning, värmeisolering och skyddshölje.

Återanskaffningsvärde – byggnad

Den kostnad som skulle ha uppkommit, om byggnaden färdigställts som ny vid viss tidpunkt. I värdet ska inräknas alla kostnader som fordras för att byggnaden skall kunna tas i bruk, dock inte kostnader för byggnadsgrund eller grundmur som ligger lägre än såväl lägsta källargolvs undersida som angränsande jord- eller vattenyta.

Återanskaffningsvärde – maskinerier

Den kostnad som skulle ha uppkommit om ett föremål av samma eller lika ändamålsenligt slag anskaffas som nytillverkat vid viss tidpunkt. I värdet ska inräknas alla kostnader som fordras för att föremålet ska kunna tas i bruk, dock inte kostnader för maskinfundament under såväl lägsta källargolvs undersida som angränsande jord- eller vattenyta.

Överfall

Skada genom våld på person utan att tillgrepp samtidigt förekommer.

OM VI INTE SKULLE KOMMA ÖVERENS

På Ålands Ömsesidiga är vi måna om att ge personlig service och tillhandahålla en bra skadehantering. Råkar du ut för en skada vill vi att du ska få en korrekt behandling av ärendet och att du skall få den ersättning som du har rätt till enligt villkoren.

Ifall du inte är nöjd vill vi att du i första hand kontaktar skaderegleraren igen. Det kanske har inträffat ett missförstånd eller det kanske har framkommit nya omständigheter som kan påverka bedömningen.

Om du ändå inte är nöjd, begär prövning i Ålands Ömsesidigas Skadeprövningsnämnd. Skaderegleraren kan förmedla ditt ärende, eller du kan kontakta oss direkt på:

ÅLANDS ÖMSESIDIGA FÖRSÄKRINGSBOLAG,

Skadeprövningsnämnden

Köpmansgatan 6

AX-22100 Mariehamn

Telefon: +358 18 27600

e-post: info@omsen.ax www.omsen.ax

Är du fortfarande inte nöjd kan du vända dig till domstol. Ta i så fall kontakt med en jurist eller närmaste tingsrätt för att få information. Ombudskostnaderna ersätts oftast genom rättsskyddsförsäkringen.